

שָׁבְנוּ זֶה פְּעָמִים

כיצד מקבעים
החלטות טובות?
דברים מאלפים
מאת הגה"ח
רבי מענדל ווכטר שליט"א

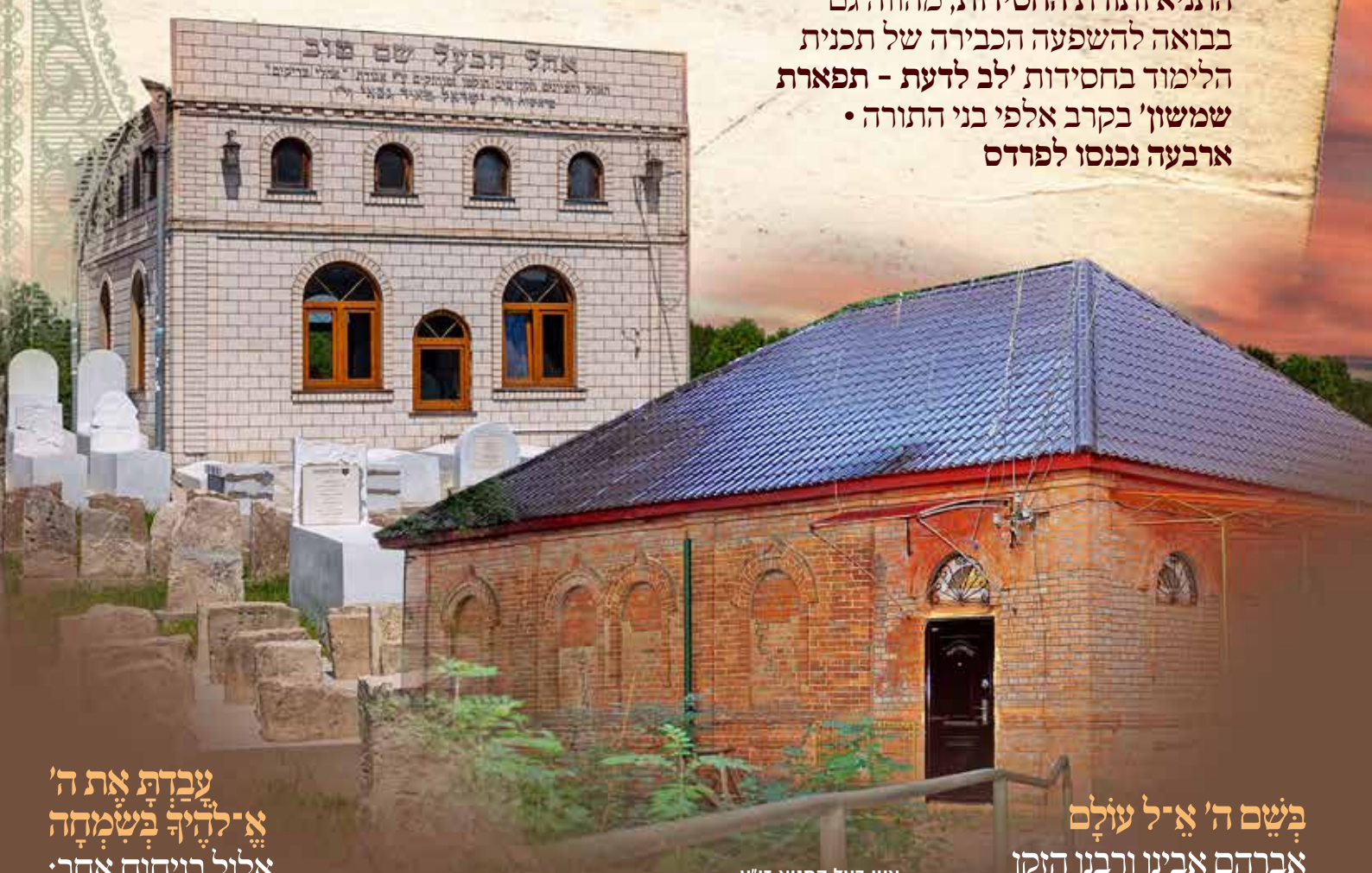
כי קרוב

בלימוד החסידות ובדרכי החסידות

נָתַן ה' לָכֶם לֵיב לְדַעַת

(כי תבוא כט, ג)

כל ימיהם גדלו בין החכמים, בתוככי היכלי התורה והיראה, ועשו חיל בלימודיהם. אבל לפתע אור נגה בלכם, תורתם של שני המאורות הגדולים - מורנו הבעש"ט ורבנו הזקן זי"ע שיום הולדתם ח"י באלול - פתחה בפניהם עולם חדש והם היו לאנשים אחרים. סיפורם של הר"ד הדר מרגולין, הר"ר יוסף ויינברג, הר"ר ישראל אבישי נמדר, והר"ר צוריאל חלפון, בני חוגים שונים שחיהם השתנו בעקבות הלימוד בספר התניא ותורת החסידות, מהווה גם בבואה להשפעה הכבירה של תכנית הלימוד בחסידות 'לב לדעת' - תפארת שמשון' בקרב אלפי בני התורה. ארבעה נכנסו לפרדס

עבַדְתָּ אֶת ה'
אֵל־לֵהִיךָ בְּשִׂמְחָה
אלול בניחוח אחר:
התוועדות עם הרב שבתי סלבטיצקי

ציון בעל התניא זי"ע

בְּשֵׁם ה' אֵל עוֹלָם
אברהם אבינו ורבנו הזקן
בסוגיות הדף היומי

מלכות שמים תחילה

קיום מצות התשובה - לדעת רבנו הזקן - הוא בקבלת עול מלכות שמים שלא לחטוא בעתיד, וכל הפרטים האחרים באים כהוספה והשלמה לעצם קיום המצוה | יש בזה קולא גדולה מצד אחד וחומרה גדולה מצד שני, אך דווקא דרך זו היא המשנה את האדם באמת לאמיתו

תשובה כללית

עיקר התשובה, לימדונו רבותינו, אינה על פגם זה או חטא אחר, אלא על עצם פריקת עול מלכות שמים. אין הכוונה ל"פריקת עול" כפי שרגילים לומר על יהודי המתנהג כחופשי וכמשוחרר כל רסן ח"ו, אלא במובן פשוט יותר - שהאדם אינו "חיי" ואינו מרגיש את עול מלכות שמים החופף עליו. וזאת, מסביר אדמו"ר האמצעי (דרך חיים, שער התשובה ג), כי "פריקת עול מלכות שמים שהוא שורש לכל החטאים... מבלי ישים פחד אלוקים לנגד עיניו כלל וכלל, והיינו שלא יפול לבו ולא יחוש כלל על שזה נגד רצון ה', אשר פוגם נשמתו לשחתה לגמרי, כי הוא פורק עול מלכות שמים לגמרי". על פי עיקרון זה ממשיך ומבאר שם (ד), בלשון הנוקבת חדרי בטן, את לשון הכתוב בתהלים (קז, יז):

"וזהו מה שכתוב: 'אוילים מדרך פשעים', 'פשעים' - אלו המרדים' (יומא לו:), בבחינת פריקת עול. וכאשר לא שבו על העיקר, שעדיין אוילים הם, 'מדרך פשעים' - היינו שהולך שובב בדרך לבו, בלי פחד ועול מלכות שמים כלל וכלל - מה יועיל שמתחרט לפרקים על חטאיו שעשה בפועל ממש וגם מה שמתענה על עונותיו? וזהו כמתמיה על אוילים הללו, מה שמעונותיהם יתענו ללא הועיל לנפשם מאומה, כי בהיות שלא תיקנו עיקר הקלקול ביסוד ושורש לכל חטאים ועונות - שהוא הפריקת עול כנ"ל, לא יועיל הסיגוף ותענית לגוף העון והחטא, כי ודאי יחזור לסורו, ויתחרט עוד ויתענה. ועל זה איתא (ראשית חכמה, שער היראה ג), 'ישעים מלאים חרטות', שמתחרט כמה פעמים, לפי שתמיד חוזר לקלקולו כו".

דבריו אלה של אדמו"ר האמצעי עולים בקנה אחד עם דברי אביו, רבנו הזקן, באגרת התשובה (שם), שעיקר התשובה היא "עזיבת החטא" כאמור, היינו שאין הכוונה שעל האדם מוטל רק לבדוק באיזה עניין פרטי הוא לקוי - כמו לשון הרע או אמירת שקר וכדומה - אלא הכוונה היא לקבלה כללית של עול מלכות שמים על כל הכרוך בה ומסתעף ממנה, וכפי שכותב שם: "שיגמור בליבו בלב שלם לבל ישוב עוד לכסלה למרוד במלכותו יתברך, ולא יעבור עוד מצות המלך חס ושלום, הן במצות עשה הן במצות לא תעשה. וזהו עיקר פירוש לשון 'תשובה' - לשוב אל ה' ככל ליבו וככל נפשו, לעבור ולשמור כל מצותיו".

והנה, יש לדייק בדברי רבנו, שלכאורה אין מובן מה שכתוב: "ולא יעבור עוד... הן במצות עשה הן במצות לא תעשה" - הלא ייתכן שמדובר ביהודי שחטא רק במצות עשה, כגון

מדברים אלו של הבעל שם טוב אנו למדים על הגדר הכללי של מצות התשובה. תחילתה ועיקרה של התשובה היא קבלת עול מלכות שמים, וכפי שאדמו"ר הזקן כותב באגרת התשובה (פרק א) שעיקר התשובה הוא "עזיבת החטא בלבד", והיינו קבלה על להבא.

כידוע, בספר שערי תשובה לרבינו יונה (שער הראשון יג) מובאים עשרים עניינים שהם מעיקרי התשובה, ובהמשך דבריו כותב שעיקרה של התשובה הם שלושת השלבים: א. חרטה על העבר, ב. קבלה על לעתיד, ג. וידוי; ברם, מדברי רבנו הזקן עולה כי עיקר גדר מצות התשובה ומהותה היא הקבלה על להבא. ואמנם פשוט וברור שכדי שתהיה הקבלה לעתיד רצינית דיה חייב האדם להתחרט על העבר, אבל מכל מקום, קיום מצות התשובה הוא בעצם הקבלה על העתיד, וכל הפרטים האחרים באים כהוספה והשלמה לעצם קיום המצוה.

כשמתבוננים בדברים אלו רואים אנו כי מצד אחד רבנו הזקן מקל מאוד במצות התשובה, שהרי מכל עשרים הדברים שכתב רבינו יונה ברר והדגיש דבר אחד ויחיד והוא - עזיבת החטא, דהיינו הקבלה על להבא; מאידך גיסא, יוצא שלמעשה רבנו מחמיר מאוד. שהרי על פי דבריו נמצא שיסוד עבודת התשובה ועיקרה הוא קבלת עול מלכות שמים על כל המשתמע מכך, שזו היא התשובה הכללית האמורה השייכת לראש השנה.

היסוד הזה הוא תנאי הכרחי, שרק לאחר שהוא מתקיים כראוי יכול האדם להמשיך אל השלב השני - התשובה הפרטית על חטא זה או אחר, שזאת עבודת התשובה של יום הכיפורים. אך בלי העבודה הכללית של ראש השנה, אין ערך אמיתי לתשובה הפרטית ביום הכיפורים. והסיבה לכך שעיקר מצות התשובה תלוי בקבלת עול מלכות שמים היא, מפני שאם אין האדם מקבל על עצמו עול מלכות שמים כראוי, מעטים הסיכויים שצליח לעמוד בהחלטות הטובות שיקבל על עצמו, כפי שרואים במוחש וכפי שעוד נבאר להלן.

הימים הללו, המסיימים את חודש אלול ומבשרים את בואו של ראש השנה, עמוסים בתוכן פנימי. כל אחד ואחד מישראל מהרהר בתשובה - יש מי שמתעורר בתת אמירת הסליחות, ויש מי שנאחז התרגשות למשמע תקיעת השופר. כך או כך, הזמן הזה בוודאי תובעת את שלו מכל אדם לעסוק ולהתעמק במהותה של עבודת התשובה.

כאשר יהודי עורך חשבון נפש אמיתי, בו הוא בודק כמה השתפר בשנה החולפת, הרבה פעמים "ידע איניש בנפשיה" שמצבו אינו מרנין כל כך. למרות שבתחילת השנה החולפת קיבל על עצמו כמה החלטות טובות, הרי שלמעשה בסוף השנה הוא מוצא עצמו לעתים באותו מצב כשלא השתנה אצלו מאומה. בצר לו, הוא מחליט לנסות שוב ומקבל על עצמו קבלות טובות והחלטות מעשיות, אלא שגם בעזרתן, כפי הנראה, הוא לא יראה כל שינוי. כך חוזר הדבר חלילה, מדי שנה בשנה, וכל זאת למרות שהרהורי התשובה כנים ואמיתיים והאדם רוצה בכל לבו להשתנות ולהשתפר. על כן, ננסה עתה להתבונן - מהי הסיבה לכישלון הזה?

מורנו הבעל שם טוב מלמדנו (כתר שם טוב, הוספות יז), שבימים הנוראים - ראש השנה ויום כיפור - ישנם שני סוגי תשובה. והוא מביא רמז על כך מלשון הכתוב (בראשית מג, י): "כי לולא התמהמהנו כי עתה שבנו זה פעמים", וכך אומר:

"שכנו פעמים" הם שני אופני תשובה, (א) תשובה כללית דראש השנה - בקבלת עול מלכות שמים. (ב) תשובה פרטית דיום הכיפורים - לפרט חטאיו, לכבסם ולהטהר. ושתי תשובות הללו תלויות בחשבון הנפש שהאדם עושה בחדש אלול. וזהו: "כי לולא התמהמהנו", 'לולא' אותיות 'אלול'. 'לולא התמהמהנו' - אם האדם מתמהמה ומאריך בחשבון נפשו בחדש אלול, הנה אז שבנו פעמים, כלומר לפי אופן זה תהיה העבודה בשני אופני התשובה דראש השנה ויום הכיפורים.

בביטול תורה, ואם כן לכאורה עליו לעזוב רק את החטא המסוים של ביטול עשה בו נכשל, ומדוע עליו לשוב בתשובה ולקבל עליו את מצות המלך "הן במצות לא תעשה"? ומאיך גיסא, אם חטא במצות לא תעשה, למה צריך הוא לחזור בתשובה על מצות עשה?

אלא שזו אכן נקודת החידוש שמלמדנו רבנו: התשובה אינה מתחילה מתיקון עניין פרטי זה או אחר שבו האדם צריך להשתנות ולהשתפר (דבר השייך לשלב השני בתשובה - עבודת יום הכיפורים, כאמור), אלא לכל לראש על האדם לשוב בתשובה על עצם שורש וסיבת החטא, שהיא המרידה במלכות שמים. והדרך לתיקון שורש זה, היא רק על ידי קבלת עול מלכות שמים כנה ואמיתית.

ונבהיר שוב: בוודאי צריך האדם לאחר מכן לתקן את גם הפגמים הפרטיים, אבל התיקון שלהם אפשרי רק לאחר שמתקנים את העיקר על ידי התשובה הכללית של ראש השנה.

עניין זה, על פי פנימיות, הוא הסיבה לכך שלא אומרים וידוי "על חטא" בראש השנה, כי ביום זה שנועד לקבלת עול כה כללית אין מקום לידוי על חטאים פרטיים. קבלת עול זו נצרכת כל כך, כיוון שאם חלילה היא נעדרת והאדם אינו מקבל על עצמו עול מלכות שמים באופן מוחלט ואמיתי, לא קיים את מצות התשובה כראוי, ומשום כך אין כל פלא שגם לאחר כל היודיים והקבלות הטובות הוא אינו משתנה באמת, ובסיום השנה ימצא עצמו ח"ו באותו מעמד ומצב כמאז ומקדם.

יראת ה' ויראת השו"ע

בקרב חסידים ידועה אמרה חריפה האומרת: "חסיד אמת ירא מהקב"ה, ואחרים יראים מהשולחן ערוך...". אין צורך להדגיש את המובן מאליו שחסיד אמת נזהר בכל דין והלכה בשו"ע, כמו גם בכל מנהג ישראל שתורה הוא; כוונת הדברים היא, שהדרך הראויה בעבודת ה' היא לירא מהקב"ה בעצמו, אלא שכתוצאה מיראה זו נולדת זהירות בכל דין הנפסק בשו"ע. וכמפורש במשנה הידועה במסכת ברכות (פ"ב מ"ב): "אמר ר' יהושע בן קרח: למה קדמה 'שמע' ל'והיה אם שמוע', אלא כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחילה, ואחר כך יקבל עליו עול מצות".

ואכן, באופן כללי, בספרי חסידות כמעט אין בנמצא אזהרות על עניינים פרטיים - כגון להיזהר מעבירה זו או אחרת - אלא כל ספרי החסידות מדברים על הקב"ה עצמו. כל מחבר אמנם כותב בדרכו שלו, אם בהתעוררות לאהבה או ליראה וכדומה, אבל המשותף לכולם הוא העיסוק בעיקר הכולל של קבלת עול מלכות שמים ודבקות בה'.

וטעם הדבר - פשוט: כדי שהאדם ישתנה באמת, הוא צריך לעמוד בראש ובראשונה על נקודה אחת ויחידה החובקת את הכל - לזכור את הקב"ה בכל עת, כי הלא הסיבה לכישלונות החוזרים ונשנים בעבודתו היא זניחת המחשבה והזיכרון בה' אחד, שזהו מצב של "פריקת עול", כמתואר לעיל. וכאמור, בהשקפה החסידית אין צורך במעשה של חוצפה מופגנת כדי להיקרא פורק עול, אלא די בכך שאדם חי ומרגיש עצמו חופשי מכל עול, ואינו מכיר שה' ניצב עליו בכל עת. עצם העובדה שלא מקבלים עול מלכות שמים כראוי, היא בעצמה פריקת עול. ואשר לכן, אין כל פלא שגם לאחר כל ההרורי

התשובה וההחלטות הטובות עומדים אנו שוב ושוב מול אותה שוקת שבורה. כאשר אדם לא חי בהרגשה שה' ניצב עליו ומלוא כל הארץ כבודו ומבטי עליו ובוהן כליות ולב אם עובדו כראוי, כלשון רבנו בתניא (פרק מא), ממילא נכשלים פעם אחר פעם על אף ההסכמה החזקה בלב שלא לשוב לדרך החטא בשום אופן.

י"אמר ברורות: רק כאשר האדם מתרגל לחיות את חייו על יסוד קבלת עול מלכות שמים כראוי, יש לו סיכוי להשתנות באמת. לעבודה מסוג זה ייקרא "דרך ארוכה וקצרה", כלשון סיפור חז"ל (עירובין נג, ב). מצד אחד זו עבודה שצריך לעמוד בה ואורך זמן להתרגל אליה, אבל מצד שני היא ממש משנה את מהות האדם ומשום כך יש לה קיום והיא נושאת פרי טוב. לעומת זאת, ההחלטה על שינוי המעשים בלבד אינה מחזיקה מעמד, וכפי שהמציאות מוכיחה לצערנו שוב ושוב.

הן אמת, אין זה דבר קל לחיות כל הזמן תחת הרגשה חזקה ומוחשית שה' ניצב עליו, אבל כל אחד ואחד יכול - וממילא חייב - לחיות באופן כזה, ולו אם תהיה ההרגשה של נוכחות ה' באופן 'מקיף' ולא 'פנימי'.

ואמנם לא בשמים היא, שהרי גם בגשמיות חיי האדם הוא מתנהג באופן כזה, היינו שידיעה מסוימת הנמצאת בתודעתו באופן מקיף משפיעה על התנהגותו המעשית. לדוגמה, ככשישים רבים עומדים שוטרים הבוחנים את הנהגים ואף מותקנים מצלמות ומכשירים שונים העוקבים אחריהם כדי לוודא את שמירת חוקי התנועה. והנה, ודאי שהנוהג ברכב עסוק בעיקר בעצם מלאכת הנהיגה, אבל יחד עם זה הוא זוכר כל הזמן באופן 'מקיף' שעוקבים אחרי, ולולי הידיעה הזאת ייתכן שהיה מוצא עצמו מתפתה לעבור חלילה על חוקי התנועה, מסיבות ונסיבות שונות.

כך גם בנמשל: כל יהודי יכול להתרגל לזכור כל הזמן שהקב"ה ניצב עליו ורואה במעשיו, וממילא יכבוש את יצרו ולא יעשה דבר נגד רצון ה'. והדבר פשוט בתכלית, שהרי כיצד יש כלל ביכולתו לדבר לשון הרע ודברים בטלים, או להתבטל מלימוד התורה, כשהוא יודע ומרגיש שהקב"ה ניצב עליו ורואה את כל מעשיו.

למען תזכור

יתירה מכן, לא רק שהפנמת הידיעה הזאת היא בכוחנו, אלא יש לנו סיוע ועזרה לכך על ידי תזכורות חוזרות ונשנות, שרק צריך לשים לב אליהן.

בכל פתח מחדרי ביתנו יש מזוזה, ואם רק נשים לשים לב למשמעותה, ממילא ניזכר בקבלת עול מלכות שמים בכל עת. שהרי לכן "חייב אדם להיזהר במזוזה, מפני שהיא חובת הכל תמיד", כמילותיו הנפלאות של הרמב"ם בהלכות מזוזה (פ"ו הי"ג), "וכל עת שיכנס ויצא, יפגע ביחוד שמו של הקדוש ברוך הוא, ויזכור אהבתו, ויעור משנתו ושגיתו בהבלי הזמן, וידע שאין שם דבר העומד לעולם ולעולמי עולמים אלא ידיעת צור העולם, ומיד הוא חוזר לדעתו והולך בדרכי מישרים. אמרו חכמים (מנחות מג), כל מי שיש לו תפילין בראשו ובזרועו וציצית בצווארו ומזוזה בפתחו, מוחזק לו שלא יחטא, שהרי יש לו מזכירים רבים, והן הן המלאכים שמצילין אותו מלחטוא, שנאמר (תהלים לד, ח) 'חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם'."

כמו כן, בהלכות ברכות (פ"א ה"ג) כותב הרמב"ם: "וברכות רבות תיקנו חכמים דרך שבת והודיה, ודרך בקשה, כדי לזכור את הבורא תמיד, אף על פי שלא נהנה ולא עשה מצוה". יהודי מברך לפחות מאה ברכות בכל יום, וכל אלו נתקנו על ידי חז"ל לסיבה אחת ויחידה - כדי שנתרגל לחשוב כל הזמן על הקב"ה. וכמוכּוּן, גם מצות ציצית היא סגולה לזכור את הקב"ה, כמפורש בתורה: "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'" (במדבר טו, לט).

ביחס לכל מצוות אלו, אם רק לא מקיימים אותן כ"מצות אנשים מלומדה" מבלי לחשוב כלל על מה שאומרים ועושים, הרי שביכולתנו בהחלט להתרגל לחשיבה הזאת שמכוחה חיים כל הזמן עם ההרגשה שהקב"ה קרוב מאוד ורואה הכל.

להתאמן באמונה

מעבר לתזכורות אלו האמורות, בספר התניא (פרק מב) כותב רבנו תזכורת נוספת - פלא פלאים. לא רק על ידי מצוות כמו תפילין, ציצית, מזוזה וברכות אפשר להיזכר במציאות ה', אלא אפילו דרך ההסתכלות על כל דבר גשמי בעולם ניתן להיזכר בקב"ה. זאת כי כל אדם יכול להרגיל את עצמו לחשוב שהקב"ה נמצא בכל מקום ובכל דבר, ואין זאת אלא שהוא מתלבש בלבושים שונים והם הם הנראים לעיניו. ואם כן, "העיקר הוא ההרגל - להרגיל דעתו ומחשבתו תמיד, להיות קבוע בלבו ובמוחו תמיד, אשר כל מה שרואה בעיניו השמים והארץ ומלואה, הכל הם לבושים החיצונים של הקב"ה, ועי"ז יזכור תמיד על פנימיותם וחיותם, וזה נכלל ג"כ בלשון אמונה - שהוא רגילות שמרגיל האדם את עצמו, כמו אומן המאמן את ידיו וכדו'".

ללא ספק, כל מי שילמד את המקורות שהובאו לעיל ואף יעיין בדברי התניא במקורם, בוודאי ירגיש בנפשו שינוי עצום ונפלא. ולמען האמת - אין דרך אחרת להשתנות באמת, וכלשון אדמו"ר האמצעי לעיל: "כי להיות שלא תיקנו עיקר הקלקול ביסוד ושורש לכל חטאים ועונות - שהוא הפריקת עול כנ"ל, לא יועיל הסיגוף ותענית לגוף העון והחטא, כי ודאי יחזור לסורו".

בימים אלו, כשאנו מקדישים זמן לעריכת חשבון נפש אמיתי, אם רואים אנו שבמשך השנים החולפות לא חווינו התקדמות ממשית בעבודת ה' כפי שציפינו, העצה האמיתית היחידה היא לעמוד ולהפנים את נקודת קבלת עול מלכות שמים עד שתהפוך להיות הרגילות של האדם - לחיות בהרגשה שה' ניצב עליו, ומתוך כך גם ההחלטות והקבלות הטובות יצאו לפועל בצורה טובה יותר. כאשר נעבוד לתקן ולהשריש בנו את היסוד והעיקר של עבודתנו, יקבלו ההחלטות הטובות משנה תוקף ונוכל להתגבר על כל מונע, וממילא השנה הבאה עלינו לטובה תהיה בעזרת ה' הרבה יותר טובה מהשנה שחלפה.

יהי רצון שנזכה, יחד עם כל בית ישראל, לתשובה אמיתית מעומקא דליבא ושהקב"ה יקבל את תשובתנו, ונזכה לכתובה וחתומה טובה לשנה טובה ומתוקה, שנת גאולה וישועה. ■

טעמו וראו

הימנעות מ'דברים בטלים' בעת לימוד התורה – מצד העונש העתידי של "גחלי רתמים" רח"ל או מפני ההפסד הרוחני העצום המתרחש זה עתה ♣ האחריות המוטלת על כתפינו בלימוד התורה וקיום המצוות אינה מביאה לכיווץ ולמתיחות, אלא לשמחה גדולה ביותר על היותנו שותפים של מעלה במלאכת תיקון העולם ♣ תורת החסידות היא המתווכת את "נשמתא דאורייתא" למוחו ולבו של כל יהודי, וחודש אלול הוא הזמן המתאים להחלטה להצטרף ללימוד זה בהבנה ובהעמקה ♣ לרגל ח"י אלול, היום בו ירדו לעולם נשמותיהם הגדולות של מורנו הבעל שם טוב (בשנת נח"ת) ואדמו"ר הזקן

בני טוב דה'

(בשנת קה"ת) והחלו להזריח את אורן על פני ארץ ומלואה, נועדנו לשיחת רעים מאלפת עם ארבעה מקרב אלפי בני התורה שהתקרבו למשנתם, במסגרת תכנית הלימוד בחסידות 'לב לדעת' – תפארת שמשון' בה השתתפו במהלך השנים כ-15,000 בני ישיבות ואברכים: הגאון הרב הדר מרגולין שליט"א תלמיד חכם נודע ומחבר ספרים, הגאון הרב יוסף ויינברך שליט"א ראש כולל ערב 'תפארת זלמן' ירושלים, הרב ישראל אבישי נמדר שליט"א ראש חבורה בכולל 'תורת חיים' בני ברק, והרב צוריאל חלפון שליט"א אברך בכולל 'פקודת אלעזר' רחובות

טובים מאורות שברא אלקינו
הרב אפרים רבינוביץ

את השיחה המיוחדת הזו קיימנו במהלך חודש הרחמים והסליחות בו, כדברי בעל התניא במשלו הידוע, המלך - מלך העולם - נמצא בשדה, "ואז רשאיין כל מי שרוצה לצאת להקביל פניו, והוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות כולם". ואמנם, נתקיימה בהם, בתלמידי החכמים עמם בילינו שעה ארוכה בשיחה תורנית מרחיבת דעת ולב, קריאתו של רבנו. הם, שגדלו מינקותם במבצרי התורה, בחרו להעמיק את השקפת עולמם ועבודתם לקונם באמצעות פנימיות התורה, תורת החסידות, המאלפת את האדם בינה ודעת ומעוררת את פנימיות לבו לעבודתו לקונו, וזכו להארת פנים שוחקות מאת מלכו של עולם שהולכים במסילה העולה להיכלו, עד שברכות הימים הפכו בעצמם לדולים ומשקים לעדרים מתורת החסידות ומכמניה. הם נמנים על אלפי בוגרי תכנית הלימוד בחסידות 'לב לדעת' - תפארת שמשון - המפעילה מסלולי לימוד מגוונים בתורת החסידות ומערך שיעורים ארצי למעוניינים עם מבחנים ומלגות נדבת הגה"ח הרב דוד פישר שליט"א לעילוי נשמת אביו הרב ר' שמשון ז"ל.

שמו של הרב הדר מרגולין שליט"א נודע בשערים כאחד מגדולי תלמידי החכמים בירושלים, בעל מחבר ספרים חשובים בהלכה במחשבה ובאגדה, ומזכה הרבים בשיעוריו הנפלאים. ככל הזדמנות בה אנו נפגשים פורצת ממנו ההערצה וההתלהבות מתורתו של אדמו"ר הזקן בעל התניא. לבקשתנו אף חלק עמנו כמה מן התובנות שרכש בלימודו בתניא, וכפי שעוד נביא מדבריו להלן.

כך מספר לנו הרב יוסף ויינבך שליט"א, העומד בראש כולל ערב 'תפארת זלמן' בירושלים, כי לאחרונה התקיים ככולל מעמד סיום מפואר על ספר התניא. הלימוד, לדבריו, נמשך בעיון כמה שנים, ובמהלכן עשרים אברכים המשתייכים לחוגי בני ליטא העמיקו חקר בפרטי עבודת ה'בינוני' ותכלית בריאת העולם ושאר ענפי עבודת ה' העולים ומתבארים בספר התניא, עד שזכו לברך על המוגמר.

את הרב ישראל אבישי נמדר שליט"א הנני מכיר זה שנים רבות, כמי שהיה מלפנים מטובי הבחורים בישיבת פוניבז'. הביקוש והחיפוש אחר דרך ההולמת את צמאוננו בעבודת ה' לא הניחו לו שנים רבות, אך מאז טעם מנשמתא

חכם בר אוריין ללמוד וללכן סוגיות מתורת החסידות בענייני עבודת התפילה, לימוד התורה לשמה וביסודות אחדות ה'.

הרב צוריאל חלפון שליט"א הוא מהראשונים שהצטרפו אל תכנית הלימוד ברצינות רבה ובהתמדה מפליאה. כבוגר ישיבת 'באר התלמוד' - יקרי ירושלים' וכבן עלייה מובהק, היה לאחד המובחרים שבקרב לומדי התניא. עד היום הזה, בין סדרי הלימוד שלו לעצמו ומגוון עיסוקיו בהרצאת תורה במשך היום, מתנוסס לתפארה השיעור בחסידות שהוא נושא בפני חבורת אברכים ותלמידי ישיבות בעיר מגוריו, רחובות.

צמאה לך נפשי

ראשית דבר ביקשנו לדעת, ולו לשם הסקרנות. היכן נחשפתם לראשונה ללימוד החסידות?

הרב ויינבך: כל ימי גדלתי בעולם הישיבות הליטאיות ובדרכו חונכתי, אולם משפחתי הינה בעלת רקע חסידי בהיותנו מיוחסים עד ל'בני

ה"ר הדר מרגולין שליט"א

בחברותות ולאחר מכן היה נערך שיעור סיכום על מה שלמדנו. התוכן הנלמד היה בעיקר מאמרי חסידות בענייני החגים והמועדים מתורת אדמו"ר הזקן, ובמשך הזמן ראיתי כי טוב. חשתי כי אני נהנה מהלימוד הנאה של ממש, ומתמלא בתוכי באורו הפנימי של כל חג. לאחר מכן המשכנו ללמוד בספר התניא על הסדר. כשהתעוררו לנו שאלות, שאלנו את מגיד השיעור שנפשונו נקשרה בנפשו, והסבריו המאירים העניקו לנו את הדחיפה וההתעוררות להיכנס ראשנו ורובנו לתוך הסוגיות הנלמדות ולבררן עד תום. חשתי בכל מאודי כי אני מגלה עולם חדש לחלוטין, כזה שטרם נחשפתי אליו קודם לכן. כהמחשה לכן, אצטט אמרת-צחות ידועה על פיה יהודי שאל את חברו: מתי חשבת לאחרונה על הקב"ה? עונה לו חברו: הלא כל היום הנני עוסק בתורה, גם בין הסדרים אני מנצל כל רגע כדי להספיק עוד משהו בלימוד; נוסף על כך אני כמובן מתפלל שלוש תפילות ביום; אם כן, מתי יש בידי זמן פנוי לחשוב על הקב"ה? ...!

זכינו ובדורנו יהודים רבים-רבים שקועים בלימוד התורה, וזה דבר נפלא ביותר אבל בו כשלעצמו לא די. אל לנו לעצור בהישג הנעלה הזה. אדם צריך לשאול את עצמו: היכן אנחנו בעולם? למה ומדוע הקב"ה הביא אותנו לכאן? מהו פירוש המאמר "ישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד"? רק על ידי שלומדים את המושגים כפי שבעל התניא מסבירם דבר דבור על אופניו, מבינים ומרגישים כי אכן אנחנו נציגו של הקב"ה עלי אדמות ויש בידינו שליחות עליונה, להאיר את העולם באור התורה והמצוות.

הרב נמדר: בתחילת דרכי שמעתי על 'חבורה' של בחורים מישיבות שונות בבני ברק והאזור שמדי ליל שישי מתכנסים בבית כנסת בבני ברק ללימוד במשך שעות ארוכות. שתי פעמי לשם ולנגד עיניי התגלה מחזה מפעים: עשרות בחורים מצוינים יושבים ומאזינים בקשב רב לשיעור חסידות. השיעור נאמר בטוב טעם ופתח לי פתח לעולם המרום של תורת החסידות. בזכות הלימוד הרצוף והשעות הרבות שהשקענו בו, זכינו ללמוד במסגרת זו את ספר התניא ומאמרי חסידות רבים.

המושגים שלמדתי העשירו את עולמי הרוחני, האירו את עיניי ואף העניקו לי כלים מעשיים שבעזרתם יכולתי להפוך פעולות רבות שקודם לכן עשיתי בדרך "מלומדה" והרגל לפעולות מלאות בהכרה בגדולת ה', בבחינת "דע לפני מי אתה עומד".

למשל, בנושא תפילה: אם עד לאותה תקופה התפילה הייתה אצלי רק כלי לבקשת צרכיי, הרי שלאחר העמקה והבנה במושג התפילה על פי החסידות למדתי כי התפילה היא הדרך לחדש את ההתקשרות לה' כמה פעמים ביום. זהו חיבור המעניק שלווה ומנוחת הנפש, מזון לנשמה - ללא קשר לשאלה אם התמלאו צרכיי או לא. עצם החיבור הוא דבר עצום, ובעמידה לפני המלך כשלעצמה יש תכלית של ממש.

ואכן, בתורת החסידות אנו לומדים שמאחורי כל פעולה יש עומק והשפעה על עולמות אין מספר, כך שלעולם אין מדובר רק ברגע קטן של לימוד או בתפילה אחת בודדת. ההשפעה היא עצומה ומרחיקת לכת, ונותנת את אותותיה בעולם כולו.

הרב חלפון: נחשפתי ללימוד החסידות במסגרת שהקים אברך יקר, ר' יוסף מאירי, לפני כ-12 שנה בבת ים. הלימוד היה מיועד

כשיש לך ערוץ ישיר עם הקב"ה ואתה ממש שותף במלאכה כבירה זו של עשיית העולם "דירה" לו יתברך, ממילא הדברים בטלים - יחד עם כל הבלי העולם הזה - הולכים אט אט ומאבדים מערכם ופחות תופסים מקום בחייך

יששכר ז"ע. עם זאת, את בעל התניא ותורתו לא הכרנו מסיבות שונות.

היכרות האישית עם תורת החסידות לעומקה החלה אפוא לפני כשמונה שנים, כשהשתתפתי כתלמיד בישיבה גדולה בשיעור חסידות בתכנית 'לב לדעת' שהתקיים בשכונת בית וגן. בתחילה הגעתי עם חבריי מתוך גישה של סקרנות והתעניינות גרידא, למדנו משך זמן

דאורייתא ראה אור כשמצא בה את שאהבה נפשו. מלבד זאת, "טוב עין יבורך" - כשראה את התועלת הגדולה שחוהו בעצמו בלימוד החסידות ואת הטעם הרוחני שנכנס לחייו, עמל וקיבץ משיבות בני ברק והסביבה חבורת עמלים 'מבקשים' שחפצו להכיר לעומק את יסודות החסידות. וכך, מדי שבוע, היו נפגשים בני החבורה בצוותא עם תלמיד

תורת החסידות היא דרך סדורה וסלולה, עולם שלם בו ניתנת משמעות עמוקה לכל הבריאה, לכל פרט בחיי האדם, וכמובן לכל מצוה ולכל אות ופרשה בתורה. אמנם לפעמים מוזכרים מושגים ויסודות מתורת הקבלה, אבל גם אלה מוסברים ומובנים בספרים בני זמננו בצורה השווה לכל נפש

הרב מרגולין: אדמו"ר הזקן מקדיש בספר התניא פרכים שלמים לחשיבותה של תכונת השמחה בעבודת ה' ומלמד דרכים שונות להשיגה, כמו גם מייעץ איך להתמודד עם דברים העלולים להפריע לה. מאוד התפעלתי מדקדוק לשונו (בפרק כו), האומר כי אדם צריך לא רק להתגבר על דאגה ועצב, אלא להשתדל להגיע ל"פתיחת הלב וטהרתו מכל נדנוד דאגה ועצב בעולם"!

יש להוסיף ברוח הימים האלה, כי בתקופת ההכנה לימים הנוראים מקומה של השמחה משמעותי מאוד, כזו שמכריעה את הדין. וכידוע, בתוכחה שבפרשת השבוע, כי תבוא, נאמר מפורשות בפסוקי התורה כי הקללות הקשות יבואו - לפירוש האריז"ל - ולו בעקבות חסרון השמחה בעבודת ה', "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוהיך בשמחה ובטוב לבב".

ולכאורה, הייתכן? וכי בגלל שקיים האדם את כל המצוות על דקדוקיהן אך בלי רגש של שמחה - יבואו עונשים כה חמורים? "דלכאורה משמע, אף על פי שעובד אלקים, רק שאין העבודה 'בשמחה וטוב לבב', אזי יומשך העונש 'ועבדת את אויביך'; וזה אינו מובן, כי מפני מה יהיה העונש המר הזה מחמת חסרון השמחה לבד", כתמיהת בעל התניא בספרו לקוטי תורה (פרשת תזריע).

אלא שרבונו מברך לפי דרכו, כי העונש אכן אינו בגלל העדר השמחה כשלעצמו אלא בגלל עוונותיו של אדם; ברם, אילו היה האדם עובד את ה' בשמחה, אזי על אף העוונות היה מעורר עליו אות מידת הרחמים וכך לא היה נענש. אולם כיוון שעבד את ה' בלי שמחה, הרי הוא נענש על עבירותיו. וכדבריו: "אך הענין, כמו שכתוב 'כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחסא', ומחמת זה נמשך העונש. ואף על פי כן אילו היה עובד את ה' בשמחה של מצוה, היה גדול כח שמחה זו שמעורר השמחה למעלה כביכול והיא מבטלת הדינים כו' כי 'באור פני מלך חיים כו', מה שאין כן 'תחת אשר לא עבדת בשמחה כו' נמשך העונש על העוונות אשר אין צדיק בארץ כו'".

ולהעיר, יסוד רעיוני כביר זה כבר מצינו

אשכנזי ע"ה, רבו של כפר חב"ד, שדיבר בפני הבחורים בטוב טעם ודעת. מאז גם זכיתי להצטרף ללימוד הרמב"ם היומי, כתקנתו הקדושה של הרבי, והשתתפתי בסיום הגדול שנערך בתל אביב בו השתתפו גדולי ישראל. זכורני שהרב עובדיה יוסף זצ"ל כתב מכתב מיוחד לכנס במעלת הלימוד בספר הרמב"ם והקביעות בו, וגם הגאון הרב וואזנר זצ"ל השתתף בגופו במעמד זה. מאז גברו בי הסקרנות והצימאון, וכך הכרתי עוד ספרים רבים בתורת החסידות. רציתי בכל מאודי להכיר, לטעום, להרגיש ולהתחבר.

לאחר כשנה יצרתי קשר עם הרב משה שילת הי"ו, מנהל תורת חב"ד לבני הישיבות, ושאלתי אם יוכל לפתוח מסגרת כזו גם בירושלים - בסמיכות למקום לימודי החדש בישיבה גדולה, דבר שאכן קרם עור וגידים לאחר כמה חודשים בסיעתא דשמיא. כשהתחילה תכנית 'לב לדעת' הייתי מהראשונים שגרשמו והצטרפו אליה, וגם רתמתי את חבריי והקמנו חבורות לומדים שהשתתפו בתכנית.

עבדו, אבל בשמחה

כמי שגדלו כל ימיהם על ברכי התורה והיראה ונחשפו רק בשנות בגרותם לתורת החסידות ודרכיה, תוכלו בבקשה להדגים את תרומתה לעבודת ה' שלכם?

לבחורי ישיבות והתקיים מדי ליל שישי. עשרות בחורים ממיטב הישיבות בבני ברק היו מגיעים אל המקום ללמוד כרצונם - כמו חזרה על לימוד הגמרא בה עסקו במשך השבוע - ולאחר מכן למדו בחברותות סוגיות שונות מתוך ספרי 'חסידות מבוארת' של מאמרי בעל התניא ו'לקוטי שיחות' של הרבי זי"ע, ולאחר הלימוד היה נערך מבחן שבסיומו קיבלנו מלגת עידוד. הלימוד היה נמשך דרך קבע עד אור הבוקר, ומשם חזרנו לשיבה.

בתחילת בואי לשם הייתי מאוד דרוך ומתוח. חשתי שעומדים להכריח אותי ללמוד דברים שלא יהיה לי נוח בהם, אולם כבר בפעם הראשונה התפעלתי מהגאונות של הרבי - איך הוא מיישב את כל השאלות וכל הדיוקים באמצעות מהלך הגיוני אחד, ומפיק מהכל יחד הוראה מחכימה בעבודת ה'. בין אם היה זה עיון ברש"י, מהלך בפרשה או סוגייה ברמב"ם - הלימוד הראה דרך ברורה להבנה, מתוך שליטה במלאה בכל מכמני התורה, והביא אותנו לראות בממד אחר לחלוטין את כל מה שהיה מוכר לנו.

לאחר זמן לא רב הפכתי לאחד מהמתמידים במסגרת. מרוב שהתחברתי לעניין, לקחתי חלק בעזרה לסידור המקום לפני ואחרי הלימוד, וכך הדבר משך שנה ויותר. כמו כן, מאחר שהיה זה בשכונת מגוריי בעיר, המשכנו את הלימוד גם בימינו הזמנים. זכורני כי באחד מהשיעורים הבאנו למקום את הגאון הרב מרדכי שמואל

דוגמתו בחידושי אגדות להרשב"א (ברכות כ, ב) בביאור ענין "ישא ה' פניו אליך". אלא שפלא הוא בעיניי שרעיון שכזה אינו נפוץ יותר בכתבי רבותינו.

נמצאנו למדס שתכונת השמחה אינה רק מספקת תוספת של זכויות, אלא היא גם משנה את כל המערכת של שקילת המצוות כנגד העבירות. ובכך זכינו לעצה מופלאה לקראת ימי הדין - להרבות בשמחה בקיום המצוות, שזו נקודה שאינה מודגשת כלל בדברי רבותינו בעיניי ההכנה לימים הנוראים. ולפי דברינו, לא רק שיסוד זה צריך להיכלל בירשימת ההכנות, אלא יתר על כן - ייתכן שהוא צריך להיות במקום הראשון...

הרב ויינבך: בהקשר לעניין השמחה ברצוני להוסיף: אחד הדברים שטלטלו מאוד את תפיסת עולמי כתוצאה מלימוד התניא, היה נושא הזהירות מ'דברים בטלים' בזמן לימוד התורה. מאז ומתמיד שמענו על העונש החמור במיוחד המגיע למי שנכשל באיסור זה, שחלילה "מאכילים אותו גחלי רתמים". אבל קרוצי חומר שכמונו שהרגלים רעים עלולים לפשות בהם, הרי גם לאחר האזהרות בנושא זה עלולים לנהוג אחרת ואף למצוא כביכול היתרים כיצד מותר לדבר לצורך מסוים וכדומה. לעומת זאת, כשאתה לומד פרק ה' בתניא ומבין ומפנים את דברי רבנו הזקן שם שבלימוד התורה מתייחדת נפשו של בן ישראל עם הקב"ה נותן התורה ב"יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו ולא כערכו נמצא כלל בגשמיות, להיות לאחדים ומיוחדים ממש מכל צד ופינה" - אתה מעצמך מזדעזע: איך אפשר לעצור ולהפסיד דבר נעלה כזה! מניעת הדיבור לא באה ממקום של עונש ופחד הגיהנום, אלא בשל ההפסד הנוכחי של המצב הרוחני בו אתה נמצא ממש ברגעים אלו.

אוסף ואומר: כשאתה לומד היטב את הנושאים העיקריים בחסידות, אתה מפנים במשך הזמן שהקב"ה הביא אותך לעולם כי הוא יתברך כביכול צריך אותך כשליחו ושותפו במעשה בראשית, "אשר ברא אלוקים - לעשות", לתקן ולהאיר ולרומם את סביבתך ואת העולם כולו. לאור זאת, הוויית החיים היהודיים כבר אינה עומדת על עסקת 'קח ותן',

לא רק עלי ועל הסביבה אלא בעולם כולו. כמו כן, בכל פעולה שאנו עושים, גם אם זו פעולה גשמית, באם נעשה אותה כראוי, כמאמר חז"ל "כל מעשיך יהיו לשם שמים", אנחנו יכולים להשיג השגות רוחניות לא פחות ממה שנקבל מתפילה או עשיית מצווה אחרת, כי הכל הולך אחר הכוונה, וכדברי שלמה המלך "בכל דרכיך - דעהו". אין כוונתי לאחריות המביאה לכיוון הנפש, לחרדה ולעצבים מתוחים חלילה, אלא אדרבה - לשמחה עד בלי די מגודל המשמעות הכרוכה בכל מצוה ומצוה שאני מקיים.

באופן אישי, את ספר התניא זכיתי גם אני להכיר הודות לתוכנית הלימוד 'לב לדעת'. זכור לא אשכח את תחושת ההתפעמות שלי ושל חבריי הלומדים. במהלך הלימוד, מפרק לפרק, קיבלנו תמונה יותר ברורה של מלחמת הנפשות המתחוללת בקרבנו והכרנו את המבנה הפנימי שלנו, כך שיכולנו לזהות בכל פעולה שאנו עושים מה המניע והשרש שלה, בכל כיוון ונטייה. כמו כן, הבנו את משמעות העבודה שלנו בעולם הזה והיחס כלפי הקב"ה - לא רק בתור עבדים שעושים רצון אדונם בקבלת עול גרידא, אלא מתוך הבנה מעמיקה של תכלית

ה"ר צוריאל חלפון שליט"א

מצוה ולכל אות ופרשה בתורה. אמנם לפעמים מוזכרים מושגים ויסודות מתורת הקבלה, אבל גם אלה מוסברים ומובנים בספרים בני זמננו בצורה השווה לכל נפש.

במשך הזמן, ככל שמתקדמים ומכירים עוד ועוד מאמרי חסידות מתורת חב"ד לדורותיה, מגלים כמה פנימיות התורה שייכת באמת לכל אדם באשר הוא. היא תורה כל כך רחבה, כך שהיא יכולה להתאים הן לזה העומד בתחילת דרכו בעבודת ה', הן לאדם המעמיק והמבקש להבין כל פרט ביסודו ושרשו. אם אפשר להתבטא כך - החסידות היא הגורם המתווך המעניק לכל אחד את היכולת לקבל את חלקו שלו בנשמתא דאורייתא, תורת הפנימיות והסוד.

בין מוסר לחסידות

עומדים אנו סמוך ונראה לח"י אלול, יום הופעתה של נשמת רבנו הזקן בעל התניא בעולמנו זה. הייתי מבקש להבין יותר: מה מצאתם במיוחד בספר התניא יותר משאר ספרי מוסר שלמדתם?

הרב מרגולין: את ייחודו של ספר התניא אני רואה בשני מישורים, באופן כללי.

האחד, שהוא נכתב במטרה להעניק לאדם הדרכה כוללת. זו הדרכה המתבססת על ראיית התמונה הגדולה והרחבה של החיים, וממילא העצות חייבות להיות מעשיות, דברים השייכים יותר לעולם המעשה. אמנם בוודאי גם בשאר ספרי חסידות כתובים רעיונות ועצות לעבודת האדם, אבל לאו דווקא שהם יורדים ונוגעים לאדם, באשר הוא שם, בצורה מעשית.

באותה מידה, רבים מספרי המוסר עוסקים בנושאים מסוימים. הספר שערי תשובה, לדוגמה, נועד עבור מי שבא לשוב בתשובה. מובן שזהו דבר חשוב מאין כמוהו, אבל לאו דווקא שהוא מיועד לכל אחד, וההדרכה שבו ייתכן שאינה שייכת לאדם אחר במקום שהוא עומד בו עתה.

שני ספרים ישנם שבעניין זה הם יוצאים מן הכלל, והם מסילת ישרים - בעולם המוסר, והתניא - בעולם החסידות. המטרה שלהם היא להעניק הדרכה מקיפה, ומשום כך הדברים הכתובים בהם חייבים להיות הרבה יותר מעשיים ושייכים לכל אחד באופן שיוכל ליישם אותם בחייו, במקום שבו הוא אוחז.

מישור נוסף בו אני רואה את ייחודו של התניא הוא, בהדגשה החוזרת ונשנית בו על ההתרוממות של האדם ועל מציאת הפן החיובי בכל דבר. אין דומה לו בהצגת גישה זו ובהסברתו מאירת העיניים.

הרב ויינבך: לדידי, חושבני ש'כות הצירוף' של בעל התניא הוא דבר שלא נתקלתי בו בספרים אחרים. בלימוד התניא, הלומד ממש נכנס אל תוך האווירה הרוחנית שרבונו מתאר. קודם לכן, לדוגמה, כשפגשתי את הביטוי "ישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד" לא הבנתי מה משמעות הדברים, אבל כפי שבעל התניא מנסח ומסביר אותו בדיוק ופירוט רב, הדברים מתיישבים היטב על המוח והלב.

נקודה נוספת: במשך הזמן התחדד לי כיצד מאמרי חז"ל רבים שהתייחסו אליהם כביכול דיברו רבותינו בלשון מפליגה, הרי שבתניא רואים כיצד כל מאמר חז"ל וכל מילה שיצאה

אם אתה מנסה ללמוד מוסר ורואה שלא חל שיפור של ממש בנפשך, ואתה מרגיש שיש בך רצון להתקרב לה' מתוך כוונה טהורה ואמיתית - למה להירתע מללמוד חסידות? אולי שם תמצא תשובות לשאלותיך

חיי האדם ובריאת העולם.

אמנם תורת החסידות מבוססת על תורת הקבלה, אך הצורה בה הדברים כתובים ומנוגשים היא אחרת לגמרי. לא מעמיקים בשמות קודש וכוונות שאינן שייכות אלא ליחיד סגולה, והחסידות גם איננה - כפי שהיא מצטיירת לפעמים מבחוץ - רק ווערטלאך וגיימטריות... תורת החסידות היא דרך סדורה וסלולה, עולם שלם בו ניתנת משמעות עמוקה לכל הבריאה, לכל פרט בחיי האדם, וכמובן לכל

חלילה, אלא אתה מבין שהנך זוכה לקחת חלק במערכה שמיימית. נו, כשיש לך ערוץ ישיר עם הקב"ה ואתה ממש שותף במלאכה כבירה זו של עשיית העולם "דירה" לו יתברך, ממילא הדברים בטלים - יחד עם כל הבלי העולם הזה - הולכים אט אט ומאבדים מערכם ופחות תופסים מקום בחיין.

הרב נמדר: עיקרה של תורת החסידות, בעיניי, הוא הגילוי כי ישנה עליי אחריות גדולה בכל פעולה שאני עושה. כאשר אני מתפלל או מברך כראוי על מאכל מסוים, אני יכול להשפיע ברכה

השמחה, ולמעשה כתבתי ספר שלם בנושא זה ושמו 'בשמחה ובטוב לבב'. חיפשתי בכל מקום שהגיעה ידי מקורות לנושא זה. מבין כולם, המקום בו מצאתי את ההדגשה החזקה ביותר על שמחה, כבסיס עליו יש לבנות את הכל - הוא בתניא.

בעניין התועלת שניתן להפיק מלימוד התניא בהתמודדות המעשית בעבודת ה', הנה ציטוט המרחיב את הלב, כזה המעמיד את השמחה הנובעת מהאמונה בנוכחותו של הקב"ה החובקת-כל כדבר שבכווחו ניתן להתגבר על כל המונעים את קיום המצוות (!). וזה לשון בעל התניא (בפרק לג): "בא חבוקוק והעמידן על אחת שנאמר 'צדיק באמונתו יחיה', כלומר... כי על ידי האמונה לבדה יבא לקיום כל התרי"ג מצוות. דהיינו כשיהיה לבו שש ושמח באמונתו ביחוד ה' בתכלית השמחה כאלו לא היתה עליו רק מצוה זו לבדה, והיא לבדה תכלית בריאתו ובריאת כל העולמות, הרי בכח וחיות נפשו בשמחה רבה זו תתעלה נפשו למעלה מעלה על כל המונעים קיום כל התרי"ג מצוות מבית ומחוץ". וכי יש תרומה גדולה מזו לעבודת ה' בכל תחומיה?

מעניין לציין כי אף רבי יהונתן אייבשיץ (יערות דבש ח"א דרוש י"א) כתב כך: "... והנה באמת כל תוקף קיום התורה הוא בכלל אחד: שיעשה אדם המצוות בשמחה. זו תכלית שלימות האדם, והוא המביא אדם ליראה ואהבה את ה', וזהו ממש כלל כל תורת האדם השלם, כי בזה יתדבק בה' ויטה אהבתו ויתלהב בתורתו ללמוד תורה ויראת ה' כל הימים". והלא דבר חידוש הוא, שמלבד שני אלה לא מצאתי מי שיכתוב את הדברים בצורה כה ברורה ומשכנעת.

היכלות התורה נפגשים

ישאל הקורא: האם ניתן לחדד יותר את הדברים, הלא כל ספרי המוסר מדברים על תיקון המעשים, איך תגדירו את ההבדל בגישה לדברים?

הרב ויינבך: חושבני שבוודאי גם תלמיד ישיבה שמשקיע בלימוד המוסר יכול להכיר את הקב"ה, ועולם הישיבות ודאי מספק מענה בדרך המוסר למי שזקוק להתעוררות וחיוק בתורה ומצוות; הבעיה היא, להבנת, שרבים מהבחורים בני ימינו פחות מתחברים לדברים בסגנונם זה, וייתכן שהדבר נובע גם מעצם הגישה השלילית הרווחת בהשקפה זו האמורה. להמחשת הדברים, הדוגמה הטובה ביותר היא 'זמן' אלול - ימי ההכנה לראש השנה. התפיסה הרווחת בקרב תלמידים רבים גורסת כי מאחר שכל השנה התנהגתי בדרך לא טובה, עכשיו הוא זמן פירעון ואני מפתח שיענישו אותי, ואי לכך עלי להטיב את דרכי ומעשיי. לצער הלב, תיאור כזה יכול חלילה לגרום לדיכאון ופחות לעורר עשיית טוב. במקום לחזור באמת בתשובה, אפשר להיות מתוסכל מהמצב. לעומת זאת, אדמו"ר הזקן מדגיש בכמה מקומות בתורתיו שעשיית תשובה אינה נעשית בעצלות וכבודות. אמנם עליך לזכור לתקן את כל מעשיך, אבל המניע לכך הוא כיון שהקב"ה הוא תכלית הטוב והוא חפץ בך עצמך. אדרבה, עשה תשובה, אבל לא מפני שהיית רע. הלא אינך באמת רע, שהרי יש בך נפש קדושה שהיא "חלק אלוהה ממעל ממש". אין זאת אלא שיתכן שסטיית מעט מהמסלול

שיעור מאת הרב פנחס וואלאך שליט"א

מתחבר לספר מסוים בעל סגנון מסוים. ואם כן, אם אתה מנסה ללמוד מוסר ורואה שלא חל שיפור של ממש בנפשך, ואתה מרגיש שיש בך רצון להתקרב לה' מתוך כוונה טהורה ואמיתית - למה להירתע מללמוד חסידות? אולי שם תמצא תשובות לשאלותיך. והרי אין ספק מוציא מידי ודאי, ואם רואים על נקלה שיהודי החי על פי תורת החסידות נעשה אדם שמח ומרום וירא שמים, אדרבה ואדרבה. והרי זה מה שחסידות באה להחדיר בכל יהודי - עבודת ה' בשמחה.

כיום, אין מי שלא נחשף לתורת החסידות בכל מיני דרכים וצורות. הלימוד הזה מוציא את הלומד כאשר הוא מידי יובש רוחני, ומי שמרגיש מנותק חלילה - הדבר יכול להציל את כל קומתו הרוחנית.

בשונה מספרים אחרים, וגם מספרי חסידות אחרים, ספר התניא לא נכתב על סדר פרשיות התורה, וגם לא לפי רשימת מידות ותכונות הנפש. איך בחור או אברך יכולים לקבל תועלת מלימוד בדרך זו?

הרב נמדר: למרות זאת, תוכן הדברים שבתניא שייך ומתאים לכל זמן ולכל מצב ומדרגה שהיא. התניא מגלה לך מיהו 'אתה' האמיתי, לא כפי שאתה מדמיין את עצמך. כשלומדים פרק אחר פרק בעיון והבנה, רואים כיצד כל מושג נוגע לכללות העבודה שממילא משפיעה על כללות המידות ותכונות הנפש. כך גם ביחס למאמרי החסידות המסודרים לפי פרשיות התורה, כמו בספרי 'תורה אור' ו'לקוטי תורה' לבעל התניא, אמנם התוכן פותח ומתבסס על פסוקים, אבל משם הדברים הולכים ומתרחבים כמו מעיין הנובע שנעשה לנהר רחב, ונקודתם נוגעת בכל אדם, בכל זמן ובכל מקום.

כמו כן, פעמים רבות בלימוד החסידות אנו פוגשים בדרישה להעלות בסוף הדברים נקודות מעשיות שהאדם יכול לקחת עמו בקומו מן הספר (כדברי הרמב"ן הנודעים באיגרתו). כך שלא משנה מהו הנושא ממנו התחלנו, בסופו של דבר יהיה ברור מה אפשר לקחת איתנו מהלמד לחיי היום-יום.

הרב מרגולין: הזכרתי קודם את נושא

מפיהם הקדוש משמעותה כפשוטו ממש, ואלה דברים אמיתיים ורציניים לחלוטין. כך גם התחדד לי היחס הנכון והמשקל הראוי לדברי האגדה של חז"ל. מצוי מאוד שכאשר מגיעים בלימוד הגמרא בעיון לאגדות הש"ס, הלומדים עוברים עליהן במרוצה, כביכול ילמוד האגדה הוא יותר קל ושטחי. ברם, בספרי אדמו"ר הזקן מגלים את העומק והעיון הרב שיש בכל מימרא של חז"ל הקדושים, כשהפלא העצום הוא לראות איך כל מאמר משתלב עם רעהו וכך נוצר רעיון עמוק ושלם השזור מכמה פסוקים, מדרשים ואגדות חז"ל ממקומות שונים - דבר המגלה את יופייה והדרה הפנימי של התורה הקדושה.

בהמשך לכך אוסיף ואומר כי כשמילה אחת בתורה או בדברי חז"ל מקבלת הבנה חדשה וברורה בשכלנו, מכאן והלאה בכל מקום ובכל הקשר בו היא תופיע לנגד עינינו היא תקבל פנים חדשות. לדוגמה - מושג הראייה, מעלתו וייחודו על פני מושג השמיעה. כשהלומד מבין אותו לאשורו על פי דברי רבנו הזקן בתורתו, הדברים הולכים איתו הלאה גם להבנת הפסוק "אתה הראת לדעת" שגם בו נאמר בכתוב דווקא הלשון ראייה, וכך גם מובן מדוע בפרשת ראה נוקטת התורה בלשון ראייה. ואין כאן המקום להאריך בדוגמאות אינספור.

הרב נמדר: ספר התניא הוא מיוחד במינו. רק מעצם הלימוד בו, השפה והמושגים, אפשר כבר לחוש התעלות. כמובן, כתוצאה מכך גם התפילה ולימוד התורה בכלל קיבלו טעם אחר, טעם של שייכות לעם ישראל כולו. כשאני לומד או מתפלל, אני למעשה מתחבר לדבר גדול הרבה יותר ממני, ולכן ההשפעות יכולות להיות גבוהות יותר. וכמובן, ככל שאדם לומד יותר ומבין את הנפלאות שישנן בכל הפעולות שאדם עושה, ואת כל החסד שהקב"ה עושה עם האדם, זה עצמו מעדן את הלומד ומסלק ממנו מידות שאינן טובות.

הרב חלפון: אין צורך לומר שיש מעלה בספרי המוסר הקדמונים, וכפי שמאריך בעל התניא בעצמו בהקדמה לספרו שספרים אלה מיוסדים על דברי חז"ל ומשכך הם קודש. עם זאת, הרי גם בין לומדי ספרי המוסר כל אחד

– 'חטא' מלשון החטאת המטרה – והעבודה המוטלת עליך היא להתחבר לטוב המוחלט בחזרה ולגלות אותו מחדש בתוכך, "ממעמקים קראתיך ה'".

גם כיום אני לומד בחודש אלול בספר 'שערי תשובה' לרבינו יונה, שהרי צריכים לכל לראש לדעת את המעשה אשר יעשן, אבל ברוב הפנימי – תשובה זה מושג אחר לגמרי מכך שאנו רק חוזרים בנו מעבירות שעשינו, ואת ההבנה הזו אפשר לקבל רק מלימוד חסידות בצורה רצינית.

כיום ישנה סקרנות גדולה לדעת כל דבר. עולמות והשקפות שבעבר היו רחוקים אלה מאלה, התקרבו ונעשו נגישים לכל. בזמננו ניתן למצוא אנשים רבים החותרים להגיע בכל נושא ועניין לתכליתו ולנקודה ההגיונית שבו. בהתאם לכך, מן הראוי שנסקיע גם ברוחניות באותה מידה – להבין מהשורש כל מצוה וכל ענין בתורה ובחיי האדם. כך רואים אנו גם בספר הרב דסלר והרב הוטנר זצ"ל, שתורות חב"ד שזורות בהם דרך קבע ומהלכים רבים מבוססים עליהן.

אפשר לתת דוגמה נוספת, נוסף על האמור, בנושא תיקון המידות: כולם, למשל, יכולים לצטט את הפסוק "ואהבת לרעך כמוך", ולהזכיר את מאמרו של הלל "מה דעלך שני לחברך לא תעביד"; אפשר גם לדבר על חומרת איסור לשון הרע ולדעת את כל ההלכות הנחוצות לעניין זה; אבל כשלומד חסידות ומבינים ומפנימים היטב את המעלה של כל איש ישראל, ש"נולדו בני אב אחד נחנו" ולכולנו יחד יש חלק בתיקון העולם, ועד כד

וראיתי כמו עיני כמה הלימוד נותן לי חיות בעבודת ה'. אפשר לומר שזה תפס את מקומו של לימוד תורת המוסר, וברשותכם ארחיב מעט את הסיבות לכך.

ראשית, לימוד החסידות נוגע ברובד עמוק יותר בתורה, הקשור לתורת הסוד. אמנם בחור מן השורה מרגיש שהדברים רחוקים ממנו ולא שייכים אליו, אבל תורת החסידות מפשטת את המושגים הקבליים כך שהם יכולים להיות מובנים ובעלי משמעות בחיי המעשה יום יום. כך גם אדם חסר רקע בתורת הסוד יכול לקבל משמעות רבה ומעשית לפרטי חייו בעולמו. כמו כן, יש בחסידות הבנה ודגש מיוחד בו לא נפגשים בדרך כלל בספרי המחשבה הרגילים, ואת פירותיה של השפעה זו ראיתי במחשך גם בכך שקיבלתי הבנה גם בלימוד הנגלה באופן אחר לגמרי.

שנית, בספר התניא מודגש, על פי תורת הסוד, כיצד כל מצב ועניין יש לו השפעה על העולם הזה. כל פעולה של אדם יש לה השפעה ברורה, לטוב ולהפך. האחריות הרבה יותר גדולה מאשר האירוע עצמו שהתרחש ברגע מסוים. לדוגמה, אם אדם מגיע לכדי כעס, זה לא רק כלפי עצמו וההפסד האישי שלו מהמצב, אלא הכעס גורם להעמדת מסך בינו לבין הקב"ה ומונע חלילה את השפעת האור על כלל העולמות. מאידך, כשהוא מתגבר על עצמו, הוא מגיע לחיבור עצום עם הקב"ה ולגילוי אורו יתברך בכל העולמות. ממילא הרגשת המחויבות הנוצרת בלומד גדולה הרבה יותר – לא רק כפרט וכעניין של שכר ועונש גרידא אלא כדבר משמעותי הרבה יותר.

היום-יום, ולא מסתכם רק בידעת חלק נוסף בתורה?

הרב ויינבך: באחת השנים בהן למדתי במסגרת הנוכרת, למדנו לפני חג הפסח מאמרי חסידות על על החג ועל מהות ליל הסדר. אני יכול להצביע על כך שנקודת המפנה עבורי התרחשה בליל הסדר. אמנם לא דווקא שזה נעשה בהשפעה ישירה של הלימוד המקדים לפסח, אלא ייתכן שזה נגרם גם בצורה עקיפה כ"סך הכל" של הלימוד במשך כל זמן החורף; בכל אופן, ההרגשה שנקלטה בי היא שפתאום אני מרגיש מחובר למשהו באמת. זה היה מכלול של התעוררות רוחנית שגרם לי לחוות ליל הסדר מסוג אחר.

כמובן, גם קודם לכן ידעתי שיוצאים בלילה זה ממצרים, אבל לא הבנתי שבמצרים הכוונה למצרים הפרטיים של כל אחד בנפשו, ושבלילה זה מתרחשת הלידה הרוחנית של כל יהודי בכל שנה מחדש ואין זה רק סיפור היסטורי. גם קודם לכן קיימתי את כל המצוות של ליל הסדר בהידור, אבל עכשיו נוצקה משמעות לכל פעולה ופעולה.

מובא מהגרא"א בפירוש המשנה "מצוה גוררת מצוה", שמאחר שרוח של קדושה מלווה את האדם המקיים מצוה, לכן זה גם ממשיך ומתפתח הלאה. ואכן, בהמשך ללימוד הקבוע בחורף ולליל הסדר המרומם שהיה לי, גם כל זמן הקיץ באותה שנה לא דמה למה שהיה לי לפני כן. אמנם גם קודם לכן השתדלתי ללמוד בהתמדה ולהיות מהבחרים הטובים שבקבוצה אצלנו, אבל התפתי שהתחוללה בי באותה לילה בו גרמה לי להיעשות רציני ומחובר יותר למה שאני עושה. כמו כן, אין לי ספק כי העובדה שצירפתי ללימוד כמה חברים גרמה גם להם למצוא את מקומם בלימוד התורה ובקיום המצוות מתוך תחושת סיפוק ותענוג.

הרב מרגולין: בחלק אגרת הקודש שכתבתי (פרק יא) יש אגרת מיוחדת ונפלאה ביותר, שם מבאר רבנו באריכות כיצד "אין רע יורד מלמעלה והכל טוב, רק שאינו מושג לגודלו ורב טוב...". יסוד מפעים כשלעצמו, וממשיך שם "ואם כן הכל טוב בתכלית רק שאינו מושג, ובאמונה זו באמת נעשה הכל טוב גם בגלוי...". היינו שבכוח ביטחוננו של האדם בטוב ה' להפוך ולשנות את המציאות לטובה ולברכה, פלא פלאים. ולא הבאתי כאן אלא שניים מבין המשפטים המשמעותיים ביותר עבורי באגרת זו.

את האגרת כולה אפשר ללמוד בקריאה מהירה במשך ארבע דקות, אבל אנכי הקטן קיבלתי על עצמי להגות מעת לעת באגרת זו כמקור להשראה ולמילוי תקווה וביטחון בה' בחיי. כך הייתה תקופה בה למדתי אותה משך זמן בכל שבוע. לימוד של דקות בודדות הוא אמנם נאה ונחמד, אולם כשלומדים אותו דבר שוב ושוב בהתבוננות ובריכוז מלא ובכל פעם למשך זמן מה, הלימוד מביא אותך לגילוי רובד אחר בנושמה לגמרי.

אינני יודע מהו השכר בעולם הבא עבור לימוד שכזה, אבל לידי מעטות הן החוויות שיש להן שכר כה גדול – בעולם הזה!

בכל אופן, לדרכנו אנו יכולים לראות באגרת זו כיצד גם עניין נשגב בתורת הסוד הופך לדרך חיים סלולה ומאירה בעולם המעשה, ומכוחו גם מי שנתקל בקשיים מבית ומחוץ יכול לדלג עליהם ולהתחזק בעבודת ה' מתוך ביטחון מלא בה' העומד ומשגיח עליו לטוב לו.

כשנחשפתי לתורת הרבי בלקוטי שיחות ואחר כך גם לספר לקוטי תורה של אדמו"ר הזקן, הרגשתי משהו חדש שנותן לי מתיקות מיוחדת בלימוד. עד כדי כך נהייתי מהדברים, שבעשרת ימי תשובה למדתי רק את אגרת התשובה מספר התניא בעיון והעמקה

להתרומם לעולם אחר

מה תוכלו לומר למי שחפץ ללמוד תורת החסידות, אך נרתע מעולם המושגים שלא הורגל בהם עד עתה?

הרב נמדר: ברוך ה', רבתה הדעת בישראל. אם בעבר אדם היה צריך להיות בקי בתורת הסוד ובמונחים שלה כדי להבין את הכתוב בספרי החסידות, ועוד חששו לגשת ללימוד הזה מפני כל מיני הגבלות, כיום הכל מוגש במהדורות מבוארות ובהוצאות מאירות עיניים, לצד שיעורי תורה מטובי תלמידי החכמים במסגרות שונות, כדוגמת תוכנית 'לב לדעת' – תפארת שמשון', בהן מבארים כל עניין בצורה הבהירה ביותר ומעניקים לכל הלימוד טעם מיוחד. כל הדברים הללו השפיעו מאוד וקירבו רבים ללימוד תורת החסידות, מלבד זאת שהלומדים מגלים כי אכן אין בזה מן העיסוק בתורת הסוד הדורש את התנאים ללימודה כמפורסם, מאחר ובאמצעים האמורים הכל מוסבר באופן שאי אפשר לטעות. מתי הרגשתם שהלימוד נוגע לכם גם בחיי

כך שבלעדי היהודי זולתי גם אני עצמי חסר – כל הכתובים ומאמרי חז"ל בנושא זה מקבלים משמעות אחרת, גבוהה ועמוקה הרבה יותר.

הרב חלפון: במשך תקופה מסוימת בלימודי בשיבה גדולה, בעיקר בהיותי מושפע מהדרכת רבותי בשיבה קטנה, הייתי משקיע הרבה בתורת המוסר והמחשבה, כדוגמת הספרים עלי שור, מכתב מאלהו, אמונה ומוסר לחזו"א, וכמובן ספרי הקדמונים כמו שערי תשובה, אורחות צדיקים וכדומה. השקעתי בזה זמן רב, וכשתי מושגים נפלאים וחשובים, והרגשתי שזה נותן לי תוכן רוחני מרומם מעבר ללימוד הגמרא וההלכה.

עם זאת, לאחר מכן, כשנחשפתי לתורת הרבי בלקוטי שיחות ואחר כך גם לספר לקוטי תורה של אדמו"ר הזקן, הרגשתי משהו חדש שנותן לי מתיקות מיוחדת בלימוד. עד כדי כך נהייתי מהדברים, שבעשרת ימי תשובה למדתי רק את אגרת התשובה מספר התניא בעיון והעמקה. גם לפני שאר המועדים הייתי מעיין במאמרים על החגים, כדי להכיר את המושגים החדשים בעיני על כל חג ומועד. בהמשך הצטרפתי ללימוד התניא במסגרת החלוקה היומית,

החסידות - מעבר למה שמשייכים זאת בטעות לתורת הסוד שעל לימודה נאמרו מגבלות מסוימות; דבר שאינו בצדק כי חסידות איננה קבלה - נראה לי שהשתרש לצערנו בציבור שהצלחה רוחנית של האדם מתבטאת בשאלה כמה ידיעות הוא הצליח להשיג בלימוד התורה, וכך אדם עלול לרצות להיחשב תלמיד חכם מתוך הרגשה שהוא דבר המספק אותו ושווה להשקיע בו. לדוגמה, ביחס לגריסת הזוהר הקדוש, הגם שנאמר בספרים גדול המעלה בזה, מעטים נוהגים כן מאחר והקריאה בבחינת 'תורה לשמה' לא תהפוך את הגורס לתלמיד חכם. כך אפשר להסביר לגבי פנימיות התורה: עומס החיים מקשה למצוא זמן פנוי, ולכן אדם יעדיף ללמוד משהו שייתן לו קידום כאן ועכשיו.

לדאבונו, ניתן לראות הרבה בני תורה שהמפגש שלהם עם הקב"ה קורה רק בזמן התפילה, כי בזמן הלימוד האדם ממוקד בידיעה כשלעצמה, וכך גם בקיום מצווה הוא ממוקד בחלק המעשי שלה. נכון אמנם שגם בלימוד כזה האדם מקיים מצות תלמוד תורה והלימוד מגן על העולם ומציל את הלומד מיצר הרע וכו', אבל בדרך כזו האדם מאבד את כל אור התורה, והיחס לחכמת התורה עלול להתפתח בתוכו כמו ידיעת תואר מקצועי חלילה, וזה הפסד גדול. תמורת זאת, תורת החסידות יכולה לתת ללומד במצב ההווה כל כך הרבה תועלת עד כדי כך שהאדם יראה אחרת לגמרי.

שאינ מאחוריה דבר הקיימת אצל מי שטרם הכיר את הספר מבפנים.

לאחרונה, ככולל שלנו, אנו לומדים סוגיות שלימות עם פסקי שו"ע הרב, ואנו מגלים את יחס הכבוד העצום שרחשו כל הפוסקים כלפינו כאחד מגדולי הפוסקים ממש בכל הדורות האחרונים. היחס אליו בבית המדרש של

ה"ר ישראל אבישי נמדר שליט"א

אציין משפט נוסף שאני מוצא בו השפעה על כל חיי, כהשגה של עומק בחיי היום-יום. ב'חינוך קטן', המופיע כהקדמה לחלק שער היחוד והאמונה שבתניא, מפרט רבנו "דברים המעוררים את האהבה לה' בלב כל ישראל", ומבאר: "כי הוא חיינו ממש. וכאשר האדם אוהב את נפשו וחיייו, כן יאהב את ה' כאשר יתבונן וישים אל לבו כי ה' הוא נפשו האמיתית וחיייו ממש". דומני שיש חבר לעניין זה בכתבי המהר"ל (נתיב אהבת ה' פרק א) בביאור מהותה של אהבת ה', דבר הנובע מן הידיעה שאין עוד מלבדו יתברך. אכן, אנו אומרים בתפילה "ונשמח בדברי תורתך ובמצוותיך לעולם ועד", אך מהיכן נובעת שמחה זו? "כי הם חיינו". ממש נובעת שמחת החיים. ועל כל פנים, הנה לנו משפט אחד מספר התניא שבאופן אישי שינה עבורי את כל תמונת חיי הגשמיים וחיי עבודת ה'.

הרב חלפון: לפי בעל התניא הדורש להתבונן בכך שהכל באשר לכל נובע ממנו יתברך, בדרך ממילא כל המציאות של האדם משתנה. ונחודד דברינו:

כידוע, מהלך הדברים כפי שמוכר באורחות צדיקים, למשל, הוא בתיקון המידות לפי מידה פרטנית, ולב יודע מרת נפשו. אם מתחזקת אצל האדם קנאה בזולת - הוא ישנן מאמרי רו"ל בגנות הקנאה, וכך יתכן שבמשך הזמן על ידי השינוי והחזרה המידה הזו תיחלש אצלו, וכך גם בשאר המידות לענפיהן. אולם בדרך החסידות אין מלכתחילה מה לקנא, שהרי האדם יודע ומעמיק בשכלו בהתבוננות שוב ושוב שהכל בא מהקב"ה בכוונת מכוון, ואם כן הבעיות נפתרות בדרך ממילא. כשהאדם מכיר בגדולת ה' ולבו מלא אהבה אליו יתברך, הדברים האחרים כבר אינם תופסים מקום.

מצד שני, יש מעלה לפעמים גם בטיפול בכל מידה באופן נקודתי, כי הדבר נותן לאדם התבוננות על דבר קטן ומסוים שהוא מסוגל לטפל בו עכשיו. ולכן "מזה ומזה על תנח ידך". ישנם מכתבים מהרבי, ובפרט ביחס לימי חודש אלול, בהם הוא מדריך ומעודד תלמידים בלימוד המוסר.

תורה תמימה, בלי סתירה

לאחר כל זאת, למה בכל זאת אנשים נרתעים מהלימוד? מדוע עדיין ספר התניא לא נהפך לנחלת הכלל ממש?

הרב ויינבך: לעניות דעתי, הדבר נובע מכך שרבים פשוט לא מכירים את התניא מקרוב. חושבים שמדובר בלימוד קבלה. כמו כן, יש גם רתיעה משינוי באורחות החיים שעלול לבוא בעקבות הלימוד. מאידך גיסא, דווקא בשנים האחרונות אנו רואים שיותר ויותר יהודים באים בשערי החסידות. במכתבים בהם השתתפתי הייתי פוגש בני תורה מכל החוגים שהרוו את צימאונם ומבוקשם בספר התניא.

כעת, בחודש אלול, זהו זמן בו כל אחד רוצה להתקרב לה', וחושבני להציע לכל קורא שזה הזמן הטוב ביותר להצטרף ולהתחבר ללימוד החסידות. האמת היא שרוב הדברים שבעל התניא כותב בספרו, גם 'נפש החיים' כותב - רק בסגנון וניסוח שונה. המחלוקות הגדולות שייכות לאנשים גדולים, לא לאנשים כערכנו, ומי שפותח ספר התניא לא נתקל בשום מושג או פער בהשקפה ממה שחוננו. אין שום מניעה לגשת ללימוד התניא, מלבד רתיעה

נקודה נוספת: בעבר, כל קהילה ורבניה היו במקומם ונהגו במנהגים שונים ובשיטות שונות בעבודת ה'. אמנם, המצב ההווה בארץ הקודש הוא שיש כאן קיבוץ של יהודים מכל העולם, והמעלה שבזה היא שיש חיבור והפריה הדדית רוחנית בין עובדי ה' - בלי לפגוע במנהגי העדות ומסורת אבות, כמוכך. ממילא, למרות האמור לעיל, רבים בדורנו חווים פחות רתיעה, ואדרבה רוצים להכיר וללמוד מה שיותר כדי להתקרב לה'.

תורת הנגלה הוא כגברא רבא שהגיע לתכלית העיון. באותה מידה אפשר להבחין בכך שמי שלומד גם את חיבורו בחסידות, ספר התניא, מקבל מארג עיוני שלם המעניק השקפת עולם מקיפה ובהירה. נמצא שגם כשלומדים פנימיות התורה, אין זה סותר וגורע חלילה מאומה מכל תחומי התורה האחרים ולא מנוע מלהיות שלם גם בהם, ואדרבה בהלכות תלמוד תורה בשו"ע הרב רואים כמה הוא מחמיר יותר משאר הפוסקים בכמה פרטים.

הרב חלפון: הסיבה לכך שישנם עדיין אברכים ובחורים שלא ניגשים ללימוד

אלול בנוסח חדש

בלילה בו התחדש לי מהי תשובה ומהו חודש אלול בפנימיותם של דברים, הייתי לאדם חדש > גם אם במשך השנה אנו שרויים במלאכת השדה, אל לנו להחמיץ את ההזדמנות להיפגש עם המלך בימים אלו וללכת אחריו העירה

לידה מחודשת

ישבתי בהתוועדות והאזנתי בתדהמה לדברים שפתחו בפניי עולם חדש. לא היה שם זכר לאווירה הקודרת ממנה באתי. באוויר לא עמדה תחושה שבחודש זה מתחילים בשמים להכין עבורנו גזר דין הולם על חטאינו ופשעינו... אדרבה, ה'משפיעים' שוחחו באריכות על גישתה המרעננת והמרוממת של תורת החסידות ביחס לחודש אלול, על פיה זהו חודש בו אנו מחדשים ומאמצים את התקשרותנו אל אבינו שבשמים, אב הרחמן, שכל כך משתוקק וכמה שנשוב אליו. החיות והאור שהחסידות העניקה לחודש זה ולמבטנו עליו - המשיך המשפיע במתק דבריו - באים לידי ביטוי בהולדתו של הבעל שם טוב הקדוש, מייסד תנועת החסידות, בהשגחה פרטית ביום ח' באלול. לאמור, לא עוד אלול שבו הכל אפופים אימה וחרדה כשתחושת מועקה בליבם, אלא אלול חי! אל תסתובב מכוון כבר מינן, אלא ה'יהי חי והתחבר אל קדושת הזמן. שמח בכל ליבך על הזדמנות הפז שבה הקב"ה מגלה את אהבתו אליך. היה חי באלול!

המשפיע האריך בדברים, ואני נמלאתי באושר שלא יתואר במילים. חשתי כי הכל מאיר לי באור בהיר. דבריו היו לי כמים קרים על נפש עייפה. אולי זה יישמע קלישאתי, אבל בכנות רבה אומר לכם כי הרגשתי אז כמי שנולד מחדש. סוף-סוף גיליתי מי אני באמת. בהכרה ברורה יכולתי לומר כי יש בי משהו גדול יותר מסך רצונותי הפשוטים והנמוכים. יש בי, בהיותי יהודי, נשמה קדושה - "חלק אלוהים ממעל ממש". יש לי שליחות בעולמנו זה!

השעון התקדם, השעה התאחזה והבנתי שאם לא אצא עתה מן ההתוועדות, אפסיד את האוטובוס האחרון המגיע לשיבה. אף על פי כן, ולמרות שלא ידעתי היכן אוכל לישון אם אשאר בתורת אמת' ללילה הקרוב ומה אשיב כשישאלו ב'קול תורה' למחרת לסיבת היעדרי ואיחורי, החלטתי מבלי להתלבט רבות שאני נשאר. האווירה, השירה והדברים הערבים ששמעתי באותו לילה, מגנטו אותי אליהם ולא השאירו לי לא יכולת ולא רצון לעזוב.

כשהתוועדות הסתיימה, בשעה של לפנות בוקר, יצאתי מהבניין, ירדתי בגרם המדרגות הארוך אל הרחוב ומשם צעדתי היישר אל עבר הכותל המערבי. כשהגעתי, שפכתי את שיחי לפני ה'. אמרתי תהלים בהתרגשות ובהתרווממות נפש שכמותן לא ידעתי קודם לכן. נהפכתי לאיש אחר.

עשרות שנים חלפו מאז אותו לילה מאיר, ואף על פי כן, בכל שנה, עם היכנסו של חודש אלול, אני מעלה בזיכרוני את התרגשותי כנער צעיר כבן שבע עשרה שנה עתה גילה עולם רוחני מופלא ופגש לראשונה בחודש אלול בעל נוסח אחר - אלול של אהבה, של התקשרות, של "המלך בשדה", ואני מנסה להחיות את הדברים בנפשי שוב, כבימים ההם אך בזמן הזה.

חיי ורעיי, אנו עומדים בעיצומו של חודש אלול, וניחוח של תשובה והתחדשות בנפש האדם ובעולם כולו מורגש באוויר. בהתוועדות זו, ברצוני לשתף אתכם במחשבותיי - מהו חודש אלול עבורי, וכיצד יום ח' אלול שחוויתי בשנות נעורתי חולל תפנית משמעותית בחיי.

נולדתי במשפחה שהשתייכה לזרם הליטאי, ובאופן טבעי שמתתי פנמי לקנות תורה ב'שיבת' קול תורה' הנודעת בשכונת בית וגן בירושלים. באותה עת עמד בראשה הגאון רבי שלמה זלמן אוירבך זצ"ל, מגידי השיעורים היו מצוינים והלימוד היה לעילא ולעילא. למרות כל זאת, קבוצת קטנה מבין התלמידים ואני בתוכם ביקשה וחיפשה משהו מעבר ללימוד השגרתי. רצינו יותר עומק בעבודת ה', להרגיש יותר את הקשר עם הקב"ה. כחלק ממסע חיפושיי, שמעתי כמה שיעורים בספר התניא ונחשפתי לרעיונות ממשנת החסידות, אך המפגש עם תורת החסידות היה חלקי בלבד ובלתי מחייב.

כשהתחיל 'זמן אלול' בישיבה ואני בחור כבן שבע עשרה שנה, חשתי אי-שקט פנימי בשל האווירה הכבדה ששררה בישיבה עם התקרב ימי הדין. ככל שימי אלול נקפו, המתח והמועקה התחדדו בי. בני לבין עצמי רציני כבר להיות אחרי יום הכיפורים, ולו בכדי להסיר מעליי את משאם הכבד של ימי אלול ועשרת ימי תשובה...

היה זה ביום ח' באלול, ישבתי בישיבה ולפתע ברק היכה במחשבתי. נזכרתי שבקרב חסידי חב"ד אין יום זה כשאר הימים, ומציינים אותו בהתוועדויות חסידים. ביום זה, על פי המסורת החסידית, נולד הבעל שם טוב הקדוש בשנת תנ"ח, או כפי ששגור יותר בפי החסידים: בשנת נח"ת; כשמלאו לו 26 שנים החל ביום זה את לימודו עם מורו הידוע - אחיה השילוני; וכעבור עשר שנות לימוד סתרי תורה עמו במחיצתו, ביום ח' באלול תצ"ד, ציווה רבו הגדול על תלמידו להופיע לאור עולם וליהנות את הבריות מתורת החסידות שלשמה נשלחה נשמתו לעולם הזה. אם בכך לא די, "מגלגלים זכות ליום זכאי", וביום ח' אלול תקי"ה הגיעה לעולם נשמה חדשה העתידה להעמיק בתורת הבעל שם טוב וללמדה כמשנה סדורה לכל מבקשי ה' ובודרך חכמה בינה ודעת, הלא הוא יום הולדתו של אדמו"ר הזקן - בעל התניא ושולחן ערוך הרב.

כאמור, מצב רוחי האלולי לא היה מן המשופרים, וחשבתי שהשתתפות בהתוועדות חסידיים, בה יושבים ומדברים זה עם זה בענייני עבודת ה', מנגנים ניגוני שמחה וגעגועים ואומרים קצת 'לחיים' באהבת רעים, תוכל להיות לי לתועלת. כך מצאתי את עצמי על אוטובוס בדרכי ל'שיבת תורת אמת', ששכנה באותם ימים בבניין עתיק בשכונת מאה שערים. כשהגעתי, ההתוועדות כבר הייתה בעיצומה והתיישבתי לי בצד במרחק-מה ממנה, אלא שתוך רגעים מספר מישוהו כבר דאג שאשב סביב שולחן ההתוועדות...

טעמו וראו כי טוב ה'

המשך מעמוד 11

בזמנו שמעתי טענה מהמשיגי בשיבה בה למדתי, שאמנם ספר התניא קדוש ומרומם ויכול לחזק תלמידים צעירים בדרך ה', אבל לרוב לא ידעו להבין אותו כראוי, ומתוך כך הדבר יגרום להם לבלבול כך שייתפסו בדברים חיצוניים, כדוגמת לבוש וכדומה, ולא לדברים המהותיים שלה. האמת היא שטענה זו - גם אם היה לה מקום בעבר - כיום כבר איננה נכונה. ישנם ספרים המבארים את הדברים בטוב טעם ודעת ואין סיבה לא להבין את הכתוב, ובפועל רואים דווקא מבוגרי תוכנית 'לב לדעת' שישנם אלפי לומדים הבקיאים בתניא ומאמרי חסידות יסודיים, ובכל זאת נשארו עומדים במסורת אבותיהם, בין אם הם ספרדים או חסידים כלליים או ליטאים, כשהדבר לא סותר להיות מחוברים בדבבד לפנימיות התורה.

תנאי סף: לימוד בהשקעה וברצינות

לאחר שנים של לימוד חסידות, איך אתם רואים את המציאות כיום בעולם הישיבות מבחינת היחס ללימוד ולספרי החסידות?

הרב חלפון: רואים שהתקיים הפסוק "והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגה מאד". בתחילת הדרך עליה סיפרתי, המבחינים התקיימו בבתי מדרש קטנים בשכונות ירושלים ובני ברק. שנים בודדות חלפו, וכבר הצטרפו אלפים רבים עד שנדרש היה לערוך את המבחינים בבנייני האומה... עד היום הזה זכיתי לעבור בכל מסלולי המבחינים שבתוכנית הלימוד, וגם לאחר החתונה המשכתי בכך - בכל פעם שהמערכת הודיעה על מסלול חדש שנפתח ללומדים.

ביחס אליו אישית, למשל, ברשותכם אחזור למסגרת ליל שישי הנזכרת. בירושלים נפתחו כמה סניפים לבחורי ישיבות ליטאים וספרדים ללימוד תניא ומאמרי חסידות, ואני לקחתי חלק פעיל בארגון הסניף בשכונת סנהדריה-פאג"י, כאשר מדי שבוע הצטרפו עוד ועוד בחורים שהיו צמאים להכיר את תורת החסידות. כך הדבר נמשך עד לזמן שבאתי כברית הנישואין.

לאחר החתונה פתחתי מסגרת כזו במקום מגורי, בעיר רחובות, עם מגיד השיעור הרב יהושע כץ שליט"א, כאשר מדי ליל שישי באו בחורים מהישיבה הסמוכה להתעלות בצוותא אל תוך הלילה בעבודת ה'. לצערי, בתקופת הקורונה השיעור נקטע, אולם לאחר מכן כשחיפשתי פתרון דיוור עבדתי על עצמי החלטה בין יתר התפילות שאם בעז"ה אוכה לדירה גדולה ורחבה, אקבע בה שיעור חסידות מדי ליל שישי. ברוך ה', מיד לאחר מכן מצאתי דירה כרצוננו, ומאז בכל ליל שישי מתקיים בה שיעור קבוע. אנו לומדים בעיקר לקוטי שיחות, ולפני החגים לומדים מאמרים של אדמו"ר הזקן בתורה אור ולקוטי תורה, כשכל הלומדים שמחים ועולזים באורה של תורה.

לסיום, האם מי מכם יוכל לתת עצה לאלו המבקשים להתעלות בדרך החסידות, אך מאידך נבוכים כיצד לתפוס את הדברים באופן נכון ומועיל? הרב ויינבך: אומר בצורה ברורה, ובהירות המתבקשת: מי שמחפש אינפוזיה של ריגושים רוחניים, התעוררות רגעית או איזה מופת מפעים, לא על זה מדובר כאן. אבל אם אתה מבקש באמת להתחבר - תלמד ברצינות ותשקיע. קח לך מאמר חסידות ותפענח כל מושג וכל פסקה בהבנה מלאה כמו שלומדים סוגיא בעיון - והלא תראה בעצמך בפרק הראשון של התניא כיצד אדמו"ר הזקן מציב שאלות כדרך כל המפרשים - וכך ירווח לנפשך ותראה אור.

בכל אמרת חז"ל ובכל עניין שהוא יש לרדת לשורש העניין, ולחתור להבין מה ה' אלוהיך דורש ממך בזה. ככל שנתייחס אל הלימוד בצורה יותר רצינית, כך נקבל ממנו טעם והשפעה על אורח החיים שלנו שיהיה תואם לכוונה העליונה של ירידת הנשמה למטה. ■

המלך בשדה

כמו תמיד, הכל מתחיל בראש ובנקודת המבט שלנו על הדברים. אם ברצוננו לעבוד את ה' באהבה ולקיים את מצוותיו מתוך רגש שמחה, עלינו להתבונן ביחסו האהוב כלפינו ובחסדו הגדול עמנו, וממילא - "כמים הפנים לפנים" - תעלה גם אהבתו על ליבנו, ונחוש כוסף ותשוקה להתקרב אליו בכל מאדונו.

כך הדבר באופן כללי ביחס לעבודת ה' לאורך השנה, וכך במיוחד לעניין חודש אלול. באותה התועודות זכורה לטוב, זו שהעמידה אותי בקרן אורה, שמעתי מהמשיפע לראשונה מה שהיה עבורי חידוש מרעיש - המשל המפורסם של אדמו"ר הזקן על חודש אלול, כחודש שבו "המלך בשדה".

מבלי להיכנס לכל פרטיו ועומקיו, תוכן המשל בכללותו הוא זה: כשהמלך נמצא רוב הזמן בהיכלו שבעיר המלוכה, הוא אינו נגיש לבני עמו. האזרח הפשוט יכול אולי לחלוט על מפגש עם המלך, אך ככל הנראה לא יוכל לעולם להגשימו; יתרה מזו, גם השרים המחזיקים ברשות המלך בתפקידי הנהגה ושררה יוכלו לפגוש אותו בארמונו רק לאחר מתן רשותו ובגינונים המתחייבים מרום מעמדו.

אמנם, לעת מן העתים, כאשר המלך חוזר העירה ממקום פלוני אליו יצא מסיכותיו, הוא עובר בשדה ופוגש שם את בני עמו העוסקים בעבודת האדמה בבגדיהם הפשוטים. אולם הוא שמח בהם, הוא אינו משיחית ליבו לבגדיהם המלאים בוץ ורפש, ולא זו בלבד אלא שהוא מסביר באותה שעה את פניו אליהם ומראה להם פנים שוחקות, מבלי כל הבדלי מעמד וחשיבות. רגעים אלו הם שעת כושר עבור כל האזרחים כולם לראות את המלך ולהתרשם באופן אישי מחיבתו אליהם.

ובנמשל: בכל השנה כולה, לא כל יהודי רשאי להקביל את פני מלך מלכי המלכים ללא הכנה והכשרה מוקדמת, אם הוא אינו מן הצדיקים ויחיד הסגולה, אבל בימי חודש אלול "המלך בשדה". הקב"ה מגיע אלינו ופוגש אותנו כפי שאנחנו. כך, גם בהיותנו שקועים בעבודת האדמה ומלבושינו - הלוא הם המחשבה, הדיבור והמעשה שלנו - רחוקים מלהיות מתוקנים ונקיים, "הוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם", כלשון רבנו. הקב"ה מגלה את אהבתו העצמית אל ישראל בניו, אהבה שאינה תלויה בדבר ואינה כרוכה בהכרח בעמדם במצב רוחני מזהיר, ויחס זה גורם להם ש"בלכתו העירה הרי הם הולכים אחריו" להיכלו, הם זונחים מאחוריהם את מעשי החולין ומתקדשים ומייטרהים להיכנס להיות עמו בצוותא חדא בראש השנה ויום הכיפורים, ומקבלים על עצמם להיות נאמנים לו בכל לבבם ומאודם.

מה מביא את המלך אל השדה? מה הוא מבקש שם בין דלת העם? התשובה היא שהוא רוצה אותנו, מבקש את קרבתנו. הקב"ה אינו רק מלך גבוה ורם, אלא ראשית כל הוא אבינו אב הרחמן. וכי אפשר להישאר אדישים למחווה שכזו מצד מלך מלכי המלכים הקב"ה? הרי גם לב אבן ימס למים לנוכח גילוי אהבה כה רבה, אהבה שאינה מתרשמת מנפילותיו של האדם ומשוגותיו. האדם כמו שומע את הקב"ה אומר, כלשון הנביא, "אהבתי אתכם אמר ה'! ותכף ומיד נכבש היהודי באהבתו ומחזיר לו אהבה משלו. ומשכך, זהו חודש אלול שלו - חודש של רצון והתקרבות, של אהבה, של יראת הרוממות - לא יראת הרצועה.

למרות כישלונותינו בעבר, הקב"ה שב ומבקש: "פתחי לי אחותי, רעייתי, יונת, תמתי!" הבה ונחדש את הקשר ונגלה שוב את האהבה בינינו. והרעייה, הלוא היא כנסת ישראל, משיבה גם היא באותה מטבע: "אני לדודי ודודי לי!"

בתפילה המיוחסת לרש"י, שיש קהילות האומרות אותה ביום הכיפורים, נאמר בין היתר: "תלכב את רעייתך, תכרות לה ברית חדשה. תיקר נפשה בעיניך". לחיים, לחיים ולברכה. יהי רצון שנגלה בימים אלו את אהבתנו אל הקב"ה ונחוש באהבתו הגדולה אלינו, ונזכה לשוב ולהתאחד עמו בגאולה השלמה במהרה בימינו. ■

שאפילו יהודים אלו שלעת-עתה הם בציוור של "עבריינים", מתאחדים עם כל ישראל ומתפללים עמם "באגודה אחת".

והנה מאחר שענין "תמליכוני עליכם" נפעל "בהתאסף ראשי עם" - על ידי אחדות ישראל (כדלקמן בביאור הבא) - הרי מובן, שבהתאם לחילוק הנ"ל בין ראש השנה ליום הכיפורים בנוגע ל"תמליכוני עליכם", ישנו חילוק ביניהם על דרך זה גם בענין האחדות של כל ישראל, שבראש השנה אחדות כל ישראל היא (בעיקר) כפי שהיא למעלה - בשרשם ומקורם, ואילו ביום הכיפורים מתגלית אחדות זו למטה.

ובזה מתבטא הענין המשותף של פרשת נצבים ופרשת וילך, וההבדל ביניהם:

"אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלוהיכם" - כולל את כל עשרת הסוגים שבישראל - "ראשיכם שבטיכם וגו' שואב מימך" - שמבלי הבט על חילוקי המדרגות שבין בני ישראל, נצבים הם כולם כאחד "לפני ה' אלוהיכם".

וענין זה - אחדות כל ישראל - הוא גם הנקודה הכוללת של פרשת וילך: התחלת הפרשה היא "וילך משה גו' אל כל ישראל" - ודיוק הלשון "כל ישראל" בא להדגיש שיש כאן הליכה אחת ודיבור אחד לכל בני ישראל בשוה; וכן בסיום הפרשה נאמר "וידבר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה גו'".

מצות "הקהל" - התאחדות גם במקום ההתחלקות

אמנם לאורך גיסא - האחדות שבפרשת נצבים היא כפי שישראל הם בשרשם ומקורם - "לפני ה' אלוהיכם", ואילו פרשת וילך עוסקת באחדות כפי שהיא מתגלה בבני ישראל למטה, בעמדם בדרגתם הם. וזוהי כוונת הכתוב "וילך משה וידבר גו' אל כל ישראל": משה רבינו במדרגתו "הלך" ונמשך אל כל ישראל כפי שהם עומדים במדרגה שלהם; אבל מאידך, היתה זו הליכה והמשכה אחת אל "כל ישראל" בשוה, לפי שזהו החיבור של עצם הנשמה למעלה עם הנשמה כפי שהיא למטה.

ואופן האחדות כפי שהוא במקום ההתחלקות, מתבטא גם במצות "הקהל" שבפרשת וילך, שהיא מצוה המקיפה וכוללת את כל בני ישראל כאחד - "האנשים והנשים והטף וגר גו'" (אחדות שלא מצינו כמותה בשום מצוה אחרת). ולכן היא נקראת בשם "הקהל", שכן המושג "קהל" משמעו שהנאספים (אינם רק צירוף של ריבוי פרטים, אלא הם) מאוחדים כמציאות חדשה אחת - "קהל".

וגם תוכן המצוה הוא - קריאת התורה גם לאלו שאינם מבינים, והקריאה היא על ידי המלך, ולא (דוקא) על ידי ראש הסנהדרין, כי ענין הלימוד שבמצוה זו אינו בהבנת השכל, בה יש הבדל בין אחד לחברו, אלא כלשון הרמב"ם "כיום שניתנה בו בסיני", היינו שכל ישראל שווין בזה, ולכן גם "גרים שאינן מכירין חייבים להכין לבם ולהקשיב אזנם לשמוע.. חייבין לשמוע ככוונה גדולה יתרה. ומי שאינו יכול לשמוע מכויין לבו לקריאה כו'".

ולאידך, יש בה מקום לחילוקי דרגות בין בני ישראל, וכמו שאמר "אנשים באים ללמוד, נשים באות לשמוע, טף . . . ליתן שכר למביאייהן", וזהו לא כמו האחדות שבראש השנה שהיא למעלה מנתינת מקום לחילוקים, אבל מאידך, דוקא ב"הקהל" באופן זה שיש בו חילוקי הדרגות הנ"ל, הנה "המלך עומד כו' וקורא" - וקריאת התורה על ידי המלך מקיפה וכוללת את כל קהל ישראל באופן שוה, כלומר, שהמלך "קורא" וממשיך את האחדות הפשוטה של כל ישראל ("קהל") אל מקומם של חילוקי הדרגות כנ"ל.

ולכן בקביעות כזו שצריך לחלק בה את הפרשיות, קוראים את פרשת נצבים לפני ראש השנה, ואת פרשת וילך לפני יוה"כ.

(על פי אוצר לקוטי שיחות - כלל ישראל ע' 293 ואילך)

נצבים וילך - פרשה אחת בעלת שתי משמעויות

מחלקים וילך מאתם נצבים, כשיש שתי שצמות בין ר"ה לסוכות בלא יו"ט, אע"פ שהיא פרשה קטנה, ומחצתין מטות ומסעי שגדולות יותר (תול"ה קללת) (פת, צ)

ויש לחזק את קושיית התוס' על פי המבואר בדברי רב סעדיה גאון (בסידורו, "קריאת התורה") שנצבים וילך היא "פרשה [אחת] המתחלקת לשתיים", וכן מבואר מהסימן שכתב הטור (סימן תכח): "פתבג המלך" - "ב"ג המלך פת וילך", ופירש המגן אברהם (שם): "פירוש מלשון פתות אותה פתים - שמחלקים נצבים וילך לשתיים". ואם כן, מדוע חילקו פרשה זו במקום לקרוא את מטות ומסעי בב' שבתות?

ומכך שוויה פרשה אחת, בהכרח לומר שלנצבים וילך יחידו יש תוכן כללי אחד משותף (ולא רק שיש בהן נקודה מסוימת משותפת שבשלה הן יכולות להתחבר יחד, על דרך כל הפרשיות המתחברות), ובכל זאת, מכך שלפעמים קוראים את פרשת וילך בפני עצמה, מובן שיש חילוק ביניהן באופן שבו ענין זה בא לידי ביטוי.

בראש השנה מתנלות הנשמות לשרשן

והנה כשמחלקים הפרשיות, קוראין את נצבים לפני ראש השנה, ואת וילך לפני יום הכיפורים. והנה ראש השנה ויוה"כ הם ג"כ ענין אחד, שהרי גם יום הכיפורים נקרא ראש השנה בכתוב (יחזקאל מ, א. וראה תוד"ה ואת, נדרים כג, ב), כי הנקודה של שניהם היא "תמליכוני עליכם", אמנם "בראש השנה יכתבון וביום צום כיפור יחתמו", בראש השנה היא ההתחלה, ויום כיפור הוא הגמר והחותם של ראש השנה, ובו נשלמת עבודת ה"תמליכוני עליכם" שבראש השנה (ולכן אומרים "המלך הקדוש" מתחילת ר"ה עד נעילה של יוה"כ).

בראש השנה מעוררים ישראל את התענוג והרצון של עצמותו יתברך במלוכה, והכח שיש להם לפעול זאת הוא להיותם מושרשים בעצמותו יתברך; ואילו בעשרת ימי תשובה נפעל (בלשון הקבלה) "בנין ספירת המלכות", עד ליום הכיפורים, שבו בנין המלכות הוא בשלימותו, ובא בגילוי למטה.

וזהו שבראש השנה אין אומרים וידוים, ואף לא בקשות סליחה וכפרה. ואילו יום הכיפורים הוא "יום סליחה וכפרה" ואומרים בו וידו וכו' - משום שעבודת ראש השנה היא הזות הנפש שמצד עצם הנשמה כפי שהיא מושרשת בעצמותו יתברך, ומצד מדרגה זו אין מלכתחילה נתינת מקום לחטאים. ולכן אין כל מקום להזכיר סליחה וכפרה - זוהי עת הבחירה החפשית של עצמותו יתברך בנשמות ישראל (ואומרים לפני התקיעות את הפסוק "יבחר לנו את נחלתנו וגו'");

ביום הכיפורים מתגלה שורש הנשמה כפי שמאיר בגוף

אבל ביום הכיפורים מתגלה שורש ועצם הנשמה למטה, במקום שבו יש אפשרות לחטאים וכו', ובמקום נמוך זה "עיצומו של יום הכיפורים מכפר" - מצד התקשרות עצם הנשמה באלקות המתגלה ביום הכיפורים נפעלת הכפרה והסליחה על חטאים וכו'.

ולכן דוקא בליל יום הכיפורים נוהגין שקורם שמתפללין מתירים לכל העבריינים, משום שבראש השנה מתעלים למעלה מן המקום שבו "עבריינים" ועבירות נוגעים; אבל דוקא ביום הכיפורים מגיעים לידי האופן האמיתי של "ויעשו כולם אגודה אחת" -

ישיבה במאסר על הפצת האמונה באחדות ה'

עשר שנים נחבש אברהם אבינו, שלש בכותא

ושבע בקדרו (צא, א)

אברהם אבינו פרסם אלקות בעולם, כמו שכתוב ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם, מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקב"ה בפה כל עובר ושב.

ומבאר אדמו"ר הזקן (לקוטי תורה ניצבים מב, ד. מג, ג) דיוק הלשון א-ל עולם, ולא א-ל העולם, כי א-ל העולם היינו שאלקות הוא ענין בפני עצמו ועולם ענין בפני עצמו, אלא שאלקות מושל ושוטל על העולם, ואת זה גילה אברהם והסביר לכל אחד ואחד – שעולם ואלקות הוא כולא חד – א-ל עולם.

והנה גם רבנו הזקן ישב בבית האסורים על פרסום שיטת הבעל שם טוב, שתוכנה הוא ביטול העולמות לאלקות – תוכן הענין של "א-ל עולם" כנ"ל.

ואופן המסירת נפש של אברהם אבינו היה שלא חיפש מסירת נפש, ולא כמו רבי עקיבא, שאמר "מתי יבוא לידי ואקיימנו" ושמח בהיותו בבית האסורים, מה שאין כן אברהם אבינו ידע שיעיקר העבודה הוא להקריא שמו של הקב"ה בפי כל עובר ושב, ואם נצרך לזה מסירת נפש היה מוכן גם לזה, אך כשפועל נחבש בבית האסורים היה בצער מזה, כי בשעת מעשה לא היה יכול להמשיך עבודתו בפרסום אלקות.

כך גם רבנו הזקן לא חיפש מסירות נפש, אלא השתדל בכל מאורו להסביר ענין אחדות ה' וביטול העולמות, והיה מוכן למסור נפשו על זה, אבל לא זו היתה מטרתו.

(על פי ספר השיחות תרצ"ד ע' 300. תש"ב ע' 154. תורת מנחם ח"ב ע'

194-195. ח"ג ע' 208)

אתם נצבים בראש השנה לפני ה' אלוקיכם לעברך בברית

אט קורין לעולם אתם נצבים לפני ראש השנה (תוד"ה קללת) (פח, ז) פרשה זו קורין לעולם קודם ראש השנה, ומרמז במלת היום דקאי על ראש השנה, כי בכל ראש השנה חוזר הכריתת ברית עם הקב"ה, וזהו מה שמבואר בכתוב אתם נצבים.. לעברך בברית.

והענין, כמו למשל שני אוהבים שכורתים ברית ביניהם שלא תפסוק אהבתם. שאלו היה הדבר שהאהבה תלויה בו קיים לעד, לא היו צריכין לכריתת ברית ביניהם. אלא לפי שיראים שמא יבוטל הדבר ובטלה האהבה, או שמא יגרום איזה מניעה מבחוץ, לכן כורתים ברית, שעל ידי זה תהיה אהבתם אהבה נצחית כל תמוט עולם ועד ולא יפרידם שום מניעה מבית ומחוץ.

והיינו מפני שעושין ביניהם קשר אמיץ וחזק שיתייחדו ויתקשרו באהבתם בקשר נפלא ולמעלה מן הטעם והדעת, שאף שעל פי הטעם והדעת היה צריך לפסוק האהבה או לגרום איזה שנאה, אף על פי כן מחמת הכריתות ברית מוכרח להיות אהבתם לעד קיימת ועל כל פשעים תכסה אהבה זו. וקשר אמיץ זה הוא לפי שבאו בברית והתקשרות כאלו נעשו לבשר אחד, וכמו שלא יוכל לפסוק אהבתו על עצמו, כך לא יפסוק מעל חברו. ולכן נקרא בלשון כריתת ברית, כמו שכתוב אשר כרתו את העגל ויעברו בין בתריו, כלומר להיות שניהם עוברים בתוך גוף אחד להיות לאחדים.

והנה ככל המשל הזה עשה לנו ה' אלוקינו, דכתיב הנה אנכי כורת ברית נגד כל עמך אעשה נפלאות, פירוש למעלה מן הטעם ודעת, וכמו שאמר דוד ליהונתן נפלאה אהבתך וגו', כי על ידי י"ג מדות הרחמים שהמשיך משה רבינו ע"ה, נעשה כביכול כריתת ברית והתקשרות להקב"ה עם ישראל לעורר את האהבה וסלחתו, שלא יהיו עונותיכם מבדילין כו' כי חלק ה' עמו.

מלכות ה' - השפלה עבור

ושייכות כריתת ברית זו לראש השנה היא, כי אמר הקב"ה אמרו לפני מלכיות שתמליכוני עליכם זכרונות שיעלו זכרונכם לפני לטובה ובמה בשופר. והנה בראש השנה צריכה להיות אתערותא דלתתא לעורר התגלות מלכותו ית' עלינו, אך הנה מלכותו יתברך

היא השפלה עבורו, שהרי התפשטות הארתו יתברך על הנבראים אינו אלא זיו, וכמו שכתוב (על כל הנבראים) שמהללים את שם ה' ש"הודו על ארץ ושמים", אבל הקב"ה בכבודו ובעצמו רם ומתנשא. וזהו "כי נשגב שמו לבדו", שאפילו בחינת שמו הוא בבחינת לבדו, דלית מחשבה תפיסא ביה, וכל השפעה והמשכה מאור א"ס ב"ה בעולמות הוא בחינת ירידה והשתלשלות ממקום גבוה למקום נמוך, ולא שייך זה אלא אחר כמה מיני צמצומים והתלבשות האור במדרגות שונות ומסכים רבים להעלים ולהסתיר גילוי אלקותו ית' בעצמו ובכבודו שלא יהיו העולמות בטלים והיו כלא היו ויחזרו לאין ואפס כשהיו, אבל בגילוי אלקותו ית' בעצמו ובכבודו לא שייך שום השפעה לא בגדר ממלא ולא בגדר סובב. ולכן נקרא א-ל עליון כלומר שהוא רם ונשא וגבוה מאד.

וזהו ענין זכרונות שלשון זכרון נופל על דבר שהוא רחוק, לכך אומרים אתה זוכר מעשה עולם וכו', שהם רחוקים מאור פניו ית' ואנו מעוררים את הזכרון.

אך הדבר הגורם ההמשכה מבחינת א-ל עליון ויהיו ישראל יכולים לעורר התגלות פנימיות מלכותו ית' מעצמותו ומהותו, הוא להיות שאין מלך בלא עם. פירוש שהם נקראו במדרגות עמו, שהם אנשים כמותו, ומתייחסים אליו בערך מה אלא שהם הפחותים שבמדרגות והוא גבוה מעליהם, ולכן נקרא מלך עליהם. מה שאין כן לגבי קוב"ה בעצמו ובכבודו אין ערוך אליו, וכמשל אלו נאמר שמלך על עצים ואבנים, שאינם מן המין והסוג שיתייחס ותפול עליהם שם המלך להיות מלכותו נקרא עליהם, ואיך יוכלו ישראל להגיע לבחינה זו?

אלא הגורם הוא הברית אשר כרת ה' עמו, מצד ההתקשרות אשר הכריח את עצמו כביכול לקשר נפשתינו בו ית' להיות ישראל עלו במחשבה, ושיתגלה אור פנימיות מלכותו עלינו. וזהו לעברך בברית, על דרך שכתוב עד יעבור עמך ה', דהיינו לעבור ממדרגה למדרגה ממתה למעלה מאהבה שלמטה מן הדעת עד אהבה העליונה שלמעלה מן הדעת, שהיא בחינת ברית אשר כרת ה', למען הקים אותך היום לו לעם, פירוש כי אין מלך בלא עם, וצריך לכריתות ברית להקים ולרום אותך כדי שתהיה בבחינת עם להיות ישראל עלו עד בחינת מחשבה העליונה, והוא ית' השפיל את עצמו כביכול להיות לך לאלוקים, ובזו הבחינה הוא הקישור והיחוד בינו ית' ובין ישראל עם קרובו.

(על פי לקוטי תורה נצבים מד, ב ואילך)

המן - נגד אברהם

אמיה דאברהם אמתלאי בת כרנבו, אמיה דהמן אמתלאי בת

עורבתי, וסימניך: טמא טמא, טהור טהור (צא, א)

כרנבו – כרים מלאן טהורין הן ואברהם טהור. עורב טמא הוא, והמן נמי טמא הוא (רש"י)

גם המן הוא הלעומת דאברהם, כי באברהם ה' עץ כמו שכתוב והוא עומד עליהם תחת העץ, וכתיב ויטע אשל, ולעומתו עשה המן עץ. והעץ דאברהם היה בשביל לפרסם אמונה וכדכתיב ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם, והמן רצה לעקור אמונה על ידי עץ גבוה חמישים אמה.

והנה אברהם מסתיים באותיות ה"ם, והמן מתחיל באותיות ה"ם, אך ה' דאברהם הוא מ' סתומה, בסוד החותם, שאין מזה יניקה לחיצוניים, ובהמן הוא מ' פתוחה שאז יש יניקה לחיצוניים, והיינו מה שאחרי המ"ם דהמן באה האות נון, והוא העץ בגובה חמישים אמה, כי רצה לקבל יניקה מבחינת החמישים שהוא המקיף שלמעלה מהשתלשלות.

דהנה מסתיים מורה על בחי' שמעלה מסדר השתלשלות, וכפי שמצינו גם בקדושה, דאף שנאמר תספור חמישים יום, מ"מ בכח האדם לספור רק מ"ט יום, אלא שע"ז שעובד עבודתו במשך מ"ט יום, שבע שבתות תמימות תהינה, אזי נמשך בדרך ממילא גם הענין דיום החמישים. אבל כאשר ישנו חסרון בעבודה, אזי יכול להיות בבחי' החמישים (מצד החיצוניות שבו) הענין דכחשיכה כאורה, ולכן יכולים לחשוב שיעשו עץ גו'.

(על פי לקוטי לוי יצחק אגרות קודש ע' שב. תורת מנחם חכ"ב ע' 114)

"דַע אֶת אֱלֹהֶיךָ אֲבִיךָ וְשָׁבַדְתָּו כְּלֵב שָׁלֵם"

תוכניות בלימוד החסידות השפ"ה

תלמידי ישיבות גדולות ואברכי כוללים מוזמנים להצטרף
לאחת מתוכניות הלימוד בספר התניא ובמאמרי חסידות

מבחנים שלישי ראשון - חודש כסלו

המבחנים יתקיימו ב"ט כסלו בבנייני האומה

ההרשמה
החלה!

תניא – לקוטי אמרים

חזרה על פרקים א-גג
לתלמידים שנבחנו בהצלחה
על כל לקוטי אמרים

פרקים לה-נג
לתלמידים שנבחנו בהצלחה
על פרקים א-לד

פרקים א-זז
למצטרפים חדשים

שער היחוד
והאמונה
פרקים א-ז

מאמרים מבעל התניא
על מועדי השנה, לימוד התורה
וקיום המצוות חוברת א

רישום

אצל הנציגים בישיבות

עמדות 'נדרים פלוס'

במשרדי 'לב לדעת'

טלפון: 072-221-9050 שלוחה 5

הרשמה חובה / לא ניתן להבחן על חומר שנבחנו עליו בהצלחה בעבר

מלגות

תניא ומאמרים על כל יחידת לימוד: מציון 85% ומעלה 400 ₪ | מציון 75% ומעלה 300 ₪
בנוסף: ממוצע ציון 85 ומעלה ב-3 הבחינות במוהלך השנה, על לקוטי אמרים/מאמרי אדה"ז מזכה ב-100 ₪ נוספים

מבחן חזרה כל לקוטי אמרים מציון 85% ומעלה 500 ₪ | מציון 75% ומעלה 400 ₪

המלגות ניתנות בכרטיס לב לדעת לרכישה בריד החסידות י"ט כסלו,
רשת חנויות אושר עד, רשת חנויות ספרי אור החיים.

את ספרי הלימוד ניתן לרכוש בחנויות ספרי אור החיים ואצל הנציגים בישיבות

בחודש אלול תתקיים תוכנית מיוחדת בלימוד אגרת התשובה שבספר התניא
המבחן יתקיים בעשרת ימי תשובה בטלפון ובאתר לב לדעת
מלגות מציון 90% ומעלה 300 ₪ | מציון 70% ומעלה 200 ₪

עבודת התשובה

ניתן להאזין לשיעורי סיכום בתניא מאת הרב אפרים דמיחובסקי שליט"א
בטלפון 03-6109099

לפרטים ויצירת קשר: 072-2219050
מנעא אנושי בשלוחה 5, בימים א-ה, בין השעות 13:00-15:30

שו"ת עם רבני 'לב לדעת': 072-2219050
שלושה 2, בימים א-ה, בין השעות 13:30-15:30, 21:30-23:00

לב
לדעת
תפארת שמשון